

'ארגון תעמולה' או 'מפלגה'? על שתי דרכים בסוציאליזם היהודי בניו-יורק

אהוד מנור

בנובמבר 1917 נערכו בניו-יורק בחירות לראשות העיר. בבחירות אלה היו מעורבים שניים מהאישים הבולטים ביותר בקרב הסוציאליסטים היהודים בארצות-הברית: מוריס הילקוויט, מבכירי המפלגה הסוציאליסטית (SP), שהתמודד מטעמה לתפקיד ראש העיר, ואייב קאהאן, עורכו של פארווערטס, העיתון שהיה ציר הסוציאליזם בניו-יורק.¹ שני האישים הגיעו לאמריקה מרוסיה ותפישותיהם האידאולוגיות דמו בעיקריהן, ושניהם פעלו להשגת אותן מטרות מוצהרות ובאותה זירה; ואף-על-פי-כן ייצגו השניים שתי דרכים שונות בסוציאליזם היהודי ואולי אף בסוציאליזם בכללותו.

מוריס הילקוויט נולד בריגה בשנת 1869, ובילדותו ובצעירותו קיבל חינוך רוסי. משפחתו היגרה לארצות-הברית כשהיה בן 17, ושנתיים לאחר מכן כבר היה מעורב בניסיון לארגן איגודי פועלים יהודיים תחת קורת גג אחת. בשנת 1893 סיים את לימודי המשפטים, אז גם החליף את שם משפחתו לשם בעל צליל אמריקני יותר. עיסוקו השתלב בנטיית לבו הפוליטית, ובעודו מייצג איגודים ופועלים מילא תפקיד מרכזי בהקמת המפלגה הסוציאליסטית והיה אחד התאורטיקנים והדוברים הראשיים שלה ומועמד מטעמה לבחירות לתפקידים שונים. הילקוויט נפטר בניו-יורק ב-1933.²

1. ראו מחקרי: אהוד מנור, 'פארווערטס: עיתונות, סוציאליזם והפוליטיקה היהודית בניו-יורק, 1897-1917', דיסרטציה, אוניברסיטת חיפה, 2000.
2. Morris Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, New York 1934, pp. 8-9, 18; Mary J. Buhle, Paul Buhle & Dan Georgakas (eds.), *Encyclopedia of the American Left*, Urbana & Chicago, IL 1992, pp. 312-314; F. G. Ham & C. S. Warmbrodt (eds.), *The Morris Hillquit Papers*, The State Historical Society of Wisconsin, MD 1969; Melech Epstein, *Profiles of Eleven*, Detroit, MI 1965, pp. 200-211; Morris Hillquit, *History of Socialism in the United States*, New York 1971 (מהדורה זו מבוססת על המהדורה החמישית, שיצאה לאור ב-1910. המהדורה הראשונה יצאה לאור ב-1903); וגם: Norma Fain-Pratt, *Morris Hillquit: A Political History of an American Jewish Socialist*, Westport & London 1979

אברהם (אייב) קאהאן נולד בעיירה סמוכה לוויילנה בשנת 1860 וקיבל בילדותו חינוך מסורתי. בצעירותו למד בסמינר למורים ונחשף שם לחוגי מהפכנים רוסים. בשנת 1882 היגר לארצות-הברית והשתקע בניו-יורק. בתוך זמן קצר החל לעסוק בתחומים שהצטיין בהם אחר-כך במהלך כל חייו: ספרות, פובליציסטיקה ומעורבות ציבורית ופוליטית. הוא היה ממייסדי פארווערטס ועורכו הראשון, ולהוציא תקופה קצרה (1898-1903) היו שמו ושם העיתון כרוכים זה בזה לבלי-הפרד עד סמוך לפטירתו בניו-יורק בשנת 1951.³

מערכת הבהירות של 1917, הידועה כאחת המרתקות והסוערות בתולדותיה של ניו-יורק, מזמנת דיון בכמה וכמה עניינים ובהם תפקודו של הסוציאליזם באמריקה; התפתחותה של הפוליטיקה האתנית; הקונפורמיזם האמריקני; הדרכים שנקט הממשל בנוסותו לעקוף את 'התיקון הראשון לחוקה', המבטיח את חופש המצפון והביטוי; והמתח בין ההלכה שלפיה על הבחירות בארצות-הברית להתמקד בסוגיות מקומיות (על-פי ההיגיון הפדרלי של 'השלטון העצמי') ובין המעשה של התמקדות מערכות הבחירות בארצות-הברית בסוגיות מדומיינות – מתח הגורם למועמדים, ובעקבותיהם לקהל ובעיקר למעצבי דעתו, לעסוק בדימויים במקום בתוכניות, במעשים ובמחדלים.

במאמר זה יידונו כמה מעניינים אלה, אך הוא יתמקד בעיקר במתח הפנימי שליווה את הסוציאליזם היהודי מראשיתו, מתח שהושפע מכל האמור לעיל ושהשפיע על ההתרחשויות המתוארות להלן. את המתח הזה הגדיר אריה גורן כמתח בין 'קוסימופוליטיים' לבין 'שורדיים'. לטענתו, הניגוד ביניהם התגלם בשאלת הייחוד היהודי: אלה הראשונים לא ראו בו ערך, ואילו יריביהם סברו שאת הייחוד היהודי יש וניתן לשמור באמצעות מסגרות חברתיות ובתי-ספר חילוניים-יידישיסטיים.⁴ הכוונה במאמר זה היא להתבסס על הבחנה 'תרבותית' זו אך להציע לה פרשנות פוליטית.

הילקוויט וקאהאן, שני מהגרים יהודים מרוסיה, שב-1917 כבר היו ניו-יורקים ותיקים שמאחוריהם יותר מ-30 שנים של פעילות ציבורית, מבטאים את המתח הזה. הדיון בפועלם יתמקד בשתי שאלות: האחת – כיצד השתקפה והוצגה מערכת הבחירות הן בגליונות פארווערטס, הן בזכרונותיו של הילקוויט, שנכתבו כ-15 שנה לאחר מכן; והשנייה – אילו הבדלים מסתמנים בין השתקפויות ופרשנויות אלה וכיצד יש להבינם. אך לפני שנפנה לדון בשאלות אלה יש להציג את הרקע לדברים.

* * *

ברקע בחירות 1917 עמדה מערכת הבחירות לקונגרס האמריקני ולנשיאות ארצות-הברית שהתנהלה בשנת 1916. בבחירות אלה התמודד הילקוויט מטעם הסוציאליסטים על אמונם

3. לעסקיאן פון דער נייער יידישער ליטעראטור, ניו-יורק 1960, עמ' 11-15.

4. Arthur Aryeh Goren, *The New York Kehillah: 1908-1922*, New York 1966, p. 344. והשוו: Arthur

Gorenstein, 'A Portrait of Ethnic Politics – The Socialist and the 1908 and 1910

Congressional Elections on the East Side', *AJHS*, 50 (March 1961), pp. 202-238

של 14 אלף בעלי זכות הבחירה במחוז הבחירה ה־20 שבשכונת הארלס בניו־יורק, שבאותה עת שניים מכל שלושה תושבים בה היו יהודים.⁵ הילקוויט, שבמערכות הבחירות של 1906 ו־1908 הואשם בכך שאינו מגלה רגישות מספקת לסוגיות 'יהודיות',⁶ נקט הפעם קו 'יהודי' מובהק. גם מתחריו היו ממוצא יהודי וגם הם פרטו על מיתרים 'יהודיים', בהבטיחם לקדם סוגיות כגון מקומה של שפת היידיש במערכת החינוך בניו־יורק, שאלת הלאומיות היהודית, זכויות היהודים בעולם, וכן הלאה.

עם זאת, באותה מערכת בחירות ביטא הילקוויט גם עמדה חריפה נגד המלחמה באירופה ובעד שמירת הניטרליות של ארצות־הברית. מבחינה זו יש לראות בבחירות 1916 עוד שלב ברצף מאבקו של הילקוויט בסוגיה זו, מאבק שהחל מיד עם פרוץ המלחמה ב־1914 ושהגיע לשיאו במירוץ לבית העירייה ב־1917. ב־1916 אמנם נוצח הילקוויט בהפרש קטן בידי המועמד הרפובליקני סיגל (Siegal), אך חשיבותן של אותן בחירות לענייננו היא בכך שהילקוויט ניגש למערכת הבחירות של 1917 כשהוא נתפס בויכוחן הציבורי כמועמד המתמקד במידה שווה הן בסוגיות 'אתניות', הן בסוגיות גלובליות עקרוניות.⁷

גם להיבט הכלל־ארצי של בחירות 1916 היתה השפעה על הבחירות שהתקיימו בשנה שלאחר מכן. ב־1916 הצליח הנשיא המכהן וילסון לשוב ולהיבחר לתקופת נשיאות שנייה, לא מעט בזכות הסממה 'He kept us out of war' ובזכות השימוש השיטתי בקול האתני וייצירת ציבורים שלמים של 'אמריקני־מקף' (Hyphenated Americans).⁸ נצחונו הוליד פרדוקס פוליטי: מצד אחד, וילסון הכריז מלחמה על גרמניה שלושה חודשים לאחר שהתגאה בהימנעותו מלעשות כן במשך כשנתיים וחצי מאז פרצה המלחמה באירופה; מצד שני, עם הצטרפותה של ארצות־הברית למלחמה ציפה הממשל לנאמנות פטריוטית גם מציבורי 'המקף', שבוכות היותם כאלה ניצח וילסון בבחירות. הציפייה לפטריוטיזם הביאה להתהוותה של אווירה ציבורית קונפורמיסטית, שהלכה וגברה עם אישורה של הכרזת המלחמה בקונגרס באפריל 1917 ועם תרגומה למעשים, משהחלו החיילים האמריקנים הראשונים להגיע לאירופה. הקונפורמיזם המתלהם התגבש עד מהרה למה שידוע בהיסטוריוגרפיה האמריקנית כ־'red scare', תופעה שהגיעה לשיאה ב־1919, עת אלפי אמריקנים ממוצא 'זר', רובם אורחים, נרדפו, נעצרו, הותקפו וגורשו בידי הרשויות.⁹ אווירה ציבורית זו אפיינה את שלהי 1917, בשעה שתושבי ניו־יורק נקראו לבחור לעצמם ראש עיר לארבע השנים הבאות.

בהיות ניו־יורק מטרופולין ענקית, לב־לבו של המשק האמריקני ומרחב עירוני עתיר אפשרויות ובעיות דמוגרפיות, אקולוגיות, כלכליות, תחבורתיות והנדסיות, אפשר היה

5. Fain-Pratt, *Morris Hillquit*, p. 151. 2500 היו ממוצא אירי או אמריקני, 2000 ממוצא איטלקי ו־500 ממוצא גרמני.

6. Gorenstein (above note 4), p. 226

7. Fain-Pratt, *Morris Hillquit*, pp. 124, 151-153

8. סמיואל א' מוריסון, הנרי ס' קומאג'ר וויליאם א' לכטנברג, ההיסטוריה של ארצות־הברית, ב, תל־אביב, 1984, עמ' 574.

9. שם, עמ' 589-590.

לצפות שבמוקד הדיון הציבורי בעיר יעמדו הסוגיות המקומיות הרבות ושהבחירות לראשות העירייה לא יושפעו מאירועים כגון המלחמה באירופה, עלייתו של הסוציאליזם לשלטון ברוסיה והתפוררותה של האימפריה העות'מאנית או ההבסבורגית. אך לא כך קרה. אמנם כשיצאו המתמודדים לדרכם הם נדרשו לבעיות המקומיות, אך עד מהרה היתה שאלת התמיכה במאמץ המלחמה ובמדיניות הנשיא לסוגיה המרכזית במערכת הבחירות. סוגיה זו, שהיתה מורכבת מטבעה, הוצגה במונחים מוחלטים של 'פציפיזם' מול 'פטריוטיזם', כשרוחות 'הנייטיביזם', הקסנופוביה והגזענות הגוברת שנשבו בארצות-הברית כבר במאה ה-19¹⁰ תורמות לליבוי העימות הזה של הדימויים והתוויות.

ההתמקדות בסוגיות של מלחמה ושלום ולא בבעיות הנוגעות לביוב, לחלב ולרכבת התחתית לא התרחשה מאליה ונבעה לא מעט מפעולתם המודעת של גורמים כמו העיתונות ומפלגות ומועמדים שונים, ששאפו לעצב את דעת הקהל באופן זה או אחר. ב-1917 התמודדו זה מול זה ארבעה מועמדים: ויליאם בנט מטעם הרפובליקנים, ג'ון היילן מטעם הדמוקרטים, ראש העיר המכהן ג'ון מיצ'ל, שבעקבות כשלונו להיבחר כמועמד הרפובליקנים החליט להציג עצמו כמועמד עצמאי, ומוריס הילקוויט הסוציאליסט. אכן, באותם ימים, למרות ההגמוניה של האידאולוגיה הקפיטליסטית, נתפס הסוציאליזם באמריקה כבעל כוח של ממש. ואמנם, במערכת הבחירות הנדונה זכה הילקוויט בכחמישית מקולות הבוחרים (הוא ניצח בתריסר מ-62 אזורי הבחירה בעיר), ובזכות התנופה הזאת הצליחו 19 חברי מפלגה אחרים להיבחר לתפקידים משניים. ב-33 ערים ברחבי האומה, ובהן מילווקי וברקלי, כיהנו כבר ב-1911 ראשי עיר סוציאליסטים.¹¹

הצלחה יחסית זו הביאה לכך שלקראת הבחירות הבאות שורטטו מחדש אזורי הבחירה בניו-יורק באופן שהפוטנציאל הסוציאליסטי לא יבוא שוב לידי מימוש. גם את 'רדיפת האדומים' יש לראות בהקשר זה, ואף שכאמור שיאה היה ב-1919, כבר מראשיתה, שנתיים קודם לכן, עשו רשויות מקומיות ככל יכולתן כדי למנוע מסוציאליסטים את זכות ההתכנסות.¹² צעד אנטי-סוציאליסטי נוסף, שהיה למעשה צעד אנטי-חוקתי, התאפשר לאחר אישור 'חוק הריגול' ביוני 1917. חוק זה קבע שניתן להטיל עונש חמור – החל בתשלום קנס בסך 10,000 דולר וכלה בעשרים שנות מאסר – על מי שהפריע לגיוס חיילים או חשף מידע הקשור לבטחון המדינה, ובאמצעותו הפעיל הממשל בין השאר צנזורה דה-פקטו נגד עיתונים סוציאליסטיים ורדיקליים. את מסע רדיפת העיתונות הוביל ראש רשות הדואר, שקיבל סמכויות נרחבות לשלול מעיתונים ומדברי דפוס אחרים את הזכות להישלח בדואר במחיר נמוך. כך אמנם מנעה שלילת חופש הביטוי, המנוגדת לתיקון הראשון לחוקה, אך בה בעת

10. John Higham, *Strangers in the Land: Patterns of American Nativism, 1860-1925*, New York 1963

11. David Shannon, *The Socialist Party of America*, New York 1955, p. 5

12. *Ibid.*, pp. 99-125

נחסמה הדרך המקובלת להפצתם ולשיווקם של ביטויים שלא נשאו חן בעיני פקיד ממונה שלא נבחר על-ידי הציבור.¹³

באוקטובר 1917 נשללו זכויות הדואר מה-*Call*, העיתון הסוציאליסטי הניו-יורקי בשפה האנגלית שנוסד ב-1908. צעד זה לא הותיר להילקויט אלא אמצעי תעמולה מודפס חשוב אחד – פארווערטס. עיתון זה, שנוסד עשרים שנה קודם לכן בידי חברות סוציאליסטיים-יהודים דוברי-יידיש, כפי שהגדירו את עצמם, נהנה לעת הזאת מעוצמה ציבורית ניכרת בזכות עשרות אלפי עותקיו היומיים.¹⁴

כיצד ניצל פארווערטס מגורלו של ה-*Call*? ובכן, גם פארווערטס סבל מנחת זרועו של ראש רשות הדואר, אלא שבשונה מעיתונים אחרים, הוא גם נהנה מחסות דה-פקטו של הפלוטוקרטיה היהודית, שנטלה על עצמה – באמצעות לואי מרשל, עורך-הדין המפורסם ומנהלו החזק של 'הוועד היהודי-אמריקני' ויד ימינו של המולטי-מיליונר ו'מלך היהודים' ג'ייקוב שיף – לשמש 'צנזור פרטי' לעיתון ובלבד שלא ייסגר.¹⁵ לואי דוידוביץ', שסיפרה על הפרשה, כינתה אותה 'אפיוודה', בהציעה הסבר ולפיו מרשל פעל מתוך השקפת עולמו הליברלית, בסברו כי תהא עמדתו של מאן דהוא אשר תהא, זכות הדיבור חייבת להישמר.¹⁶ זושה שייקובסקי, לעומת זאת, פירש את צעדו של מרשל כצעד שנבע מרצונו להגן על שמם הטוב של עיתוני היידיש, שעלול היה להיפגע לו נסגר הגדול והמפורסם שבהם על רקע צנזורת מלחמה.¹⁷ פרשנותו של שייקובסקי, שהיא פוליטית במהותה, משכנעת יותר מזו 'האידיאולוגית' של דוידוביץ', שהרי מרשל לא יישם את 'השקפת עולמו הליברלית' למען זכויותיהם של ה-*Call* או של עיתונים אחרים. גם את המאבק על זכויותיו של פארווערטס ניהל מאחורי הקלעים, כלומר בלי שזה ישמש לו או לקאהאן מנוף למאבק פוליטי נגד מדיניות הצנזורה המפוקפקת. וכפי שמוכיחה דוידוביץ', פנייתו של קאהאן היא שהביאה את מרשל לנהוג כפי שנהג.

החלטתו של קאהאן לא היתה החלטת אין-בררה: הוא הביא בחשבון את האפשרות שאיום הצנזורה ימומש, ובריאיון שהעניק ל-*Call* אמר ש'במקרה כזה מכונות הדפוס לא ייעצרו והן ימשיכו להפיק חוברות ועלונים',¹⁸ שיחולקו (כך השתמע מהדברים) בידי חברי תנועת

13. גיורא קולקה, חירויות הפרט בדמוקרטיה פדרלית, תל-אביב 1987, עמ' 329. שאנון מוסיף שיוזמה דומה נקט נגד הסוציאליסטים הנשיא תאודור רוזוולט כבר ב-1905, אך היא נבלמה מכיוון שלא היתה חוקתית. ראו: Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 30

14. באמצע 1915 דיווח פארווערטס על תפוצה של 200,267 עותקים. ראו: פארווערטס, 1.7.1915, עמ' 1.

15. Lucy S. Dawidowicz, 'Louis Marshall and the Jewish Daily Forward: An Episode in Wartime Censorship, 1917-1918', *For Max Weinreich on his Seventieth Birthday*, The Hague 1964, pp. 31-43

Ibid., p. 42

17. Zosa Szajkowski, *Jews, Wars and Communism: The Attitude of American Jews to World War I, the Russian Revolution of 1917 and Communism*, 1, New York 1972, p. 145

18. *The Call*, 8.10.1917, p. 1

הפועלים היהודית. זאת לא היתה הצהרה בעלמא, שכן אלפים ואף עשרות אלפים מחברי התנועה, שהיו שותפים פעילים ונמרצים במערכת הבחירות של הילקוויט, היו נרתמים בהתלהבות גם למשימת הפצת העיתון לו נתבקשו לעשות כן – אם לא במדינה כולה, לפחות בעיר הגדולה.

הילקוויט, שבתוקף מחויבותו הסוציאליסטית לחופש הדיבור ובהיותו משפטן ייצג עיתונים רבים שאיממה עליהם הצנזורה, ידע על הצעד שננקט נגד פארווערטס, אך קרוב לוודאי שלא שותף בסוד הפתרון 'השתדלני' שבחר קאהאן. כך או אחרת, מכיוון שפארווערטס המשיך לצאת לאור ולהשתמש בשירותי הדואר כמקודם היה ברור להילקוויט כי הפתרון שנמצא למשבר לא היה פוליטי-משפטי אלא חשאי. כפי שננסה להראות להלן, 'אפיזודת' הצנזורה לא היתה העניין היחיד שהבדיל בין שני הסוציאליסטים היהודים הוותיקים הללו.

השתקפותה של מערכת הבחירות בפארווערטס

בהיותו עיתון יומי עסק פארווערטס במגוון נושאים, וגם כאשר התפנה לקידום המועמדים הסוציאליסטים לרגל מערכת הבחירות המשיך לדון בעניינים שוטפים. כיוון שכך, את השתקפות מערכת הבחירות בעיתון אפשר להציג על-פי נושאים או על-פי סדר הופעתם הכרונולוגי. בדיון שלהלן נבחרה האפשרות האחרונה, שכן עם כל הבעייתיות שבהצגת הדברים על ציר הזמן, יתרונה בכך שבאופן זה ראו אותם גם קוראי העיתון.

שישה שבועות לפני הבחירות הכריז פארווערטס על פתיחת המערכה. כותרת ראשית הזמינה את הציבור לכנס אשרור מועמד המפלגה שעמד להתקיים כעבור שלושה ימים. במאמר המערכת נטען כי 'זו שנה של אפשרויות גדולות לסוציאליסטים', שכן 'התמיכה בתנועה גדלה, כך גם מספר החברים, והדבר נכון ברחבי הארץ כולה'. עם זאת נקבע כי אין מקום לשאננות: 'האהדה הגוברת פירושה כוח רב יותר', נטען, אך 'ההזדמנות לא תמומש ללא עבודה קשה [...] החברים מתבקשים לצאת לעבודה'. אמנם מערכת הבחירות התנהלה בניו-יורק, אך המטרה היתה נכבדת הרבה יותר: 'ככל שהתמיכה בנו תהיה גדולה יותר', טען פארווערטס, 'כך ההשפעה על וושינגטון תהיה גדולה יותר'.¹⁹

בפארווערטס המשיכו לבנות את המתח לקראת כנס האשרור שממנו אמורים היו חברי המפלגה לצאת למלאכתם. גליון ערב שבת שב וקרא לכל הציבור להגיע לאולם ה'מדיסון סקוור גרדן',²⁰ ומאמר המערכת של שבת ציין את חששותיהם של הדמוקרטים והרפובליקנים מניצחון סוציאליסטי. העורך גם הזהיר מפני אדישות, שכן 'ציפיותינו לא תוגשמה ללא עבודה. הכנס חייב להיות הפגנה סוציאליסטית עצומה'.²¹

19. פארווערטס, 20.9.1917, עמ' 4.

20. שם, 21.9.1917, עמ' 1.

21. שם, 22.9.1917, עמ' 8. וראו גם שם, 24.9.1917, עמ' 4: 'מעריכים שהסוציאליסטים יקבלו פי 3 קולות', וגם: 'אנו חוששים ש"רוח הזמן" החיובית תותיר את האנשים בבתיים. יש לעבוד'.

'לא כינוס אלא חתיכת היסטוריה אמריקנית', הכריזה הכותרת הראשית למחרת הכנס, שאלפים נכחו בו ועוד אלפים רבים רצו לעשות כן אך נבצר מהם.²² הפארווערטס הביא מן הניו-יורק טיימס ציטוטים שלימדו על החשיבות שייחס העיתון הניו-יורקי המכובד להילקוויט - למשל, שהילקוויט התקבל במחיאאות כפיים שנמשכו '11 דקות רצופות'. ואולם, חשובה יותר היתה העובדה שהטיימס ציטט את המועמד הסוציאליסטי באמרו ש'המלחמה היא של קפיטליסטים ולמענם', ומכאן מסקנתו כי במערכת הבחירות עליו להתמקד בסוגיות 'הגיוס, השלום ודיכוי העיתונות'.²³

אין להבין מכך שלסוציאליסטים חסרו תוכניות מוניציפליות קונקרטיות: כבר ב-1913, לדוגמה, הוגשה למועצת העיר הצעה מפורטת מטעמם בנושא התחבורה הציבורית, והצעה דומה הוגשה שוב ב-1918.²⁴ ואכן, אף שפארווערטס לא הקפיד לתאר בשיטתיות את תוכניותיהם של הסוציאליסטים למקרה שיצליחו לכבוש את בית העירייה, יכול היה הקורא הממוצע ללמוד עליהן מדברי ביקורת כמו אלה שהטיח מאמר מערכת בראש העיר מיצ'ל, שנגדו נטען כי הוא האחראי לסבלה של אוכלוסיית העיר 'ממחסור במגרשי משחקים לילדים, דבר הגורם להמון ילדים להיהרג ולהיפצע; ממצב גרוע של בתי-הספר הציבוריים; מפעולה לא מספקת מצד מחלקת הבריאות החיונית כל-כך לעניים, בעיקר בשנתיים שבהן השתוללה מגפת שיתוק הילדים; מטיפול לקוי בשביתת התחבורה ומיוקר המחיה'.²⁵

סוגיה חשובה שהעסיקה את פארווערטס במשך כל מערכת הבחירות היתה המחסור בחלב ומחירו הגבוה. כך למשל דיווח העיתון כי מחיר החלב בניו-יורק גבוה ב-40% ממחירו בשיקגו,²⁶ וש'כמות החלב העומדת לרשות התינוקות בניו-יורק ירדה בשליש'.²⁷ על החשיבות הרבה שהוקנתה לעניין זה אפשר ללמוד מאיור שהופיע בעיתון כמה ימים לפני הבחירות, ובו נראה הילקוויט צועד בבטחה אל בית העירייה כשלצדו מפקדי המשנה שלו: הפחם, הסוכר, השיכונים והחלב.²⁸

במרוצת אוקטובר השקיע העיתון מאמץ מכוון לא רק בטיפוח תודעת הניצחון אלא גם בטיפוח חובת האזרחות שהיתה תנאי לניצחון: על-פי החוק, מי שרצה להשתתף בבחירות היה חייב להירשם מראש. העיתון לא הסתפק אפוא בפרסום כותרות ראשיות כגון: 'פועלים!

22. שם, 24.9.1917, עמ' 1.

23. שם.

24. מסמכי SP, R2640, קטעים 18-19; שם, R2130, קטע 823. וראו דוח על פעולתם של נציגי המפלגה במועצת העיר ב-1918: Lee Algeron, *The Socialists on the New York Board of Aldermen*, New York 1918

25. פארווערטס, 18.10.1917, עמ' 4.

26. שם, 1.10.1917, עמ' 1.

27. שם, 2.11.1917, עמ' 1.

28. שם, 4.11.1917, עמ' 7. עוד על סוגיית החלב ראו שם, 30.9.1917, עמ' 1; 1.10.1917, עמ' 1; 2.10.1917, עמ' 1; 19.10.1917, עמ' 1; 20.10.1917, עמ' 1; 2.11.1917, עמ' 1.

תוכלו לבחור בהילקוויט לראשות העירייה;²⁹ לשם כך היה צריך קודם כול להירשם, ובגיליון שהופיע ביום פתיחת ההרשמה קראה כותרת שקדמה אף לסמליל העיתון: 'אל תדחה, הירשם עוד הערב'.³⁰ למחרת התפרסמה אותה קריאה במאמר המערכת.³¹ ביום סגירת ההרשמה שוב הופיעה כותרת עבה מעל לסמליל: 'היום הוא היום האחרון להרשמה'.³² פרסומים אלה מלמדים כמובן על מחויבותו של פארווערטס להילקוויט ולעניין הסוציאליסטי, אך לא פחות מכך הם מעידים על מחויבותם הנזילה של הבוחרים: עצם הקריאה להירשם וללכת להצביע מעידה על נטיית לב המסויגת מן המעשה הפוליטי, ועוד נשוב לסוגיה זו בהמשך. באוקטובר 1917 עסק פארווערטס באינטנסיביות דומה בצל הכבד שהטילה הצנזורה. כבר בסוף ספטמבר דווח בדאגה בעמודו הראשון של העיתון כי הקונגרס אישר 'חוק המאפשר לראש רשות הדואר לשמש צנזור', ועל ריאיון שהעניק הנשיא בסוגיה זו ובו אמר ש'בזמן מלחמה יש להיות חזקים'. דברים אלה פורשו בעיתונות בכללותה כאישוש לתחושה הקשה שהנשיא עומד לאשרר את החוק שהתקבל כבר בקונגרס.³³ החששות התאמתו משחתם הנשיא על החוק, שיושם בו ביום נגד *Milwaukee Leader*, עיתונם בשפה האנגלית של הסוציאליסטים במערב התיכון.³⁴

עם זאת, פארווערטס ידע להפיק תועלת פוליטית מהקונפורמיזם ההולך ומתהדק. על רקע דיווחיו על עוד ועוד עיתונים סוציאליסטיים שקיבלו מראש רשות הדואר התראות על הכוונה לסגור אותם הוא קרא לתומכי הסוציאליזם בניו-יורק לשנס מותניים ולהצטרף למאבק למען חופש הביטוי, לא רק באמצעות הירשמות בפנקס הבוחרים אלא גם באמצעות גיוסם של 50 אלף דולר' ההכרחיים לשם 'ארגון אספות וחלוקת חומר', שכן 'נגדנו עומדות מפלגות ולהן מיליונים ביד. הן נתמכות בידי מיליונרים, בידי הווליסטריט והעיתונות הקפיטליסטית'. 'חברים ואוהדים', קרא העיתון, 'ארגנו תרומות ומגביות'.³⁵ כדי לשמור על תנופת עשייה, ביום סיום ההרשמה לבחירות קרא פארווערטס לתומכיו להגיע 'לאספת עם בנושא חופש הביטוי'. את האספה, שהתכנסה יומיים לאחר מכן, הגדיר העיתון 'הפגנה היסטורית'.³⁶

באותם ימים ממש, מאחורי הקלעים בווישינגטון, הצליח פארווערטס להציל עצמו מהאיום שהופנה ומומש נגד עמיתיו. קאהאן, שכאמור בחר לנקוט דרך 'שתדלנית', לא דיווח עליה אף לא להנהלת העיתון, שהורכבה - כיאה לעיתון סוציאליסטי - מפועלים ומחברי התנועה הסוציאליסטית. עם זאת, ב-16 בחודש יכלו קוראי העיתון לראות שליד כמה כתבות ומאמרים,

29. שם, 6.10.1917, עמ' 1.

30. שם, 8.10.1917, עמ' 1.

31. שם, 9.10.1917, עמ' 4.

32. שם, 13.10.1917, עמ' 1.

33. שם, 27.9.1917, עמ' 1; 28.9.1917, עמ' 1.

34. שם, 4.10.1917, עמ' 1. והשוו: Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 103.

35. Ibid., 29.9.1917, p. 1; 5.10.1917, p. 1; 7.10.1917, p. 1.

36. Ibid., 13.10.1917, p. 4; 15.10.1917, p. 1.

בעיקר כאלה שעסקו במלחמה ובנושאים הקשורים אליה, מופיע משפט באנגלית המאשר כי 'התרגום זהה למקור'. למחרת הסביר העורך בעמוד מאמרי המערכת כי 'על-פי החוק, כל מאמר או ידיעה הקשורים במדינות שעמן נמצאת ארצות-הברית במצב מלחמה חייבים בצנזורה בזמן אמת. לשם כך הורחבה המערכת, והיא כוללת נוטריון, מתרגם וקלדנית'.³⁷ יש לשער כי העובדה שבדף הפרסומות הופיעה מודעה גדולה שקראה לציבור לרכוש את ה'ליברטי-בונדס' (מלוות המלחמה שהנפיק הממשל) סייעה אף היא לפארווערטס לצלוח את קשיי הצנזורה. פרסומת זו הרי כללה טענות 'פטריוטיות' מובהקות: 'אמריקה נתנה לנו בית, חירות וזכויות שוות, והיא קיבלה אותנו בזרועות פתוחות כשבארצות אחרות התעללו בנו'.³⁸

במחצית השנייה של אוקטובר שב העיתון והתמקד במערכת הבהירות של הילקוויט ושל שותפיו למירוץ. שבוע לאחר שנסגרו פנקסי הבוחרים פרסם פארווערטס את שמותיהם של כל הבוחרים באזור הבחירה 'היהודי', וכמה ימים לאחר מכן רמז מאמר מערכת לתפקידה של רשימה זו בכותרתו: 'כל אחד יכול לסייע לניצחון הסוציאליסטי'. לשיפוטו של הבוחר עמדו לא רק המתמודדים על תפקיד ראש העיר אלא גם מועמדים למועצת העירייה ולבית הנבחרים של מדינת ניו-יורק. סיכויי הסוציאליסטים בחזית זו היו גבוהים מעט יותר, שכן בבחירות 1912, שנערכו בארצות-הברית כולה, הצליחו מאות סוציאליסטים להיבחר לתפקידים מקומיים כגון ראשי עיריות וחברי מועצות, ושניים אף נבחרו לחברי קונגרס.³⁹ פארווערטס חיבר בין סיכויים אלה לבין הסוגיות המקומיות, וככל שהתקרב יום הבחירות הוא הדגיש את שלילת דימויו של המתחרה לא פחות משעסק בקידום התוכנית הסוציאליסטית:

אנו עומדים על סף זמן קריטי בחיינו הפנימיים, ומבחינת המלחמה אחת היא אם נכריע לכאן או לכאן. החורף המתקרב יהיה מר וקשה לכל הציבור. מנה ראשונה ממה שעלינו לצפות לו אנו מקבלים כבר עכשיו. מחירי המזון והחלב עולים ופחם וסוכר קשה מאוד להשיג גם למי שיש לו כסף. איזו מפלגה תגן על האדם הפשוט באופן הטוב ביותר? בשלוש השנים האחרונות שלט במדינה מושל רפובליקני שנתמך בבית מחוקקים רפובליקני, ובעירייה ישב ראש עיר דמוקרט ולצדו מועצת עיר רפובליקנית ששלטה בתקציב. מה עשו שתי מפלגות אלה נגד יוקר המחיה? [...] אם אחרי 6 בחודש ישבו במועצת העיר נציגינו הם לא יגלו אדישות כלפי שאלות אלה [...] שאלת יוקר המחיה איננה שאלה של נוחות אלא שאלה של חיים ומוות. אל תתנו קולכם לשימלים ולגרינברגים, שלא נקפו אצבע בשאלה זו. חובתם היא לשמור על האינטרסים של הבוסים שלהם בוול-סטריט. הצביעו בעד חברי מועצה סוציאליסטים.⁴⁰

37. Ibid., 16.10.1917, in various pages; וכן: 'שותפים חדשים במערכת', שם, 17.10.1917, עמ' 4.

38. Ibid., 21.10.1917, p. 7

39. *Encyclopedia of the American Left*, p. 718

40. פארווערטס, 2.11.1917, עמ' 4. פירוש המילה 'שימל' בידיש הוא עובש, עובדה שסייעה לפארווערטס

להשחיר את פניהם של מועמדי המנגנון הפוליטי הנ"ל.

'השימלים' והגרינברגים' היו מועמדי המפלגה הדמוקרטית באזורי הבחירה היהודיים. בניו-יורק פעלו הדמוקרטים באמצעות 'טמאני-הול', המנגנון המפלגתי החזק בעל הדימוי השלילי.⁴¹ עצם הזכרת 'השימלים' וה'גרינברגים' בסמיכות ל'טמאני' היתה אמורה לגרום לציבור לסלוד מהם ולהעדיף את המועמדים הסוציאליסטים. כותרת גדולה שהופיעה בעיתון כמה ימים לפני הבחירות קראה בפשטות 'לגרש את "טמאני" מאזור הבחירה שלנו',⁴² שכן בין 'המועמדים שלנו והמועמדים שלהם' יש 'עשר רמות הבדל', מה גם ש'תוכניותינו ועקרונותינו ברורים. המצע שלנו הוא מצע להמון והמועמדים שלנו הם מועמדי ההמון'.⁴³ פסילת מועמדי 'טמאני' הובילה למסקנה שהילקוויט ומיצ'ל הם 'שני המועמדים היחידים בעלי החשיבות':

הם מייצגים עולמות מנוגדים. מיצ'ל הוא מועמד של ועדת קפיטליסטים והילקוויט מועמד של מפלגת ההמונים. המצע של מיצ'ל הוא מצע של ביליונרים וזה של הילקוויט הוא מצע של מפלגת המון הפועלים, בעלי העסקים הקטנים ובעלי המקצועות החופשיים והמשכילים. אם אתה בעד מדיניותם של המורגנים והרוקפלירים, תן קולך למיצ'ל. אם אתה בעד מדיניותם של אחיך הפועלים למען האינטרס שלך, תן קולך להילקוויט.⁴⁴

דיכוטומיה מעמדית ברורה זו שימשה גם רקע לסוגיה מעמדית בעלת היבט יהודי מיוחד. חמישה ימים לפני הבחירות הביא פארווערטס מדבריהם של גורמים בפלוטוקרטיה היהודית, ולפיהם תמיכה יהודית גורפת מדי במועמד הסוציאליסטי - נציגה היהודי של מפלגה שהתנגדה למעורבות ארצות-הברית במלחמה - תביא להתגברות האנטישמיות.⁴⁵ 'ללואי מרשל טעות גדולה', טען העיתון, והתפלמס במאמר מערכת עם הצנזור הפרטי שלו:

לואי מרשל, עורך-הדין והעסקן היהודי הידוע, יצא במאמר חריף נגד הילקוויט. ברובע היהודי יש כבוד רב למר מרשל ולנו יש חלק בכך. הוא וג'ייקוב שיף הם אנשים מאוד סימפטיים, שפעולתם החשובה בשדה האינטרסים היהודיים נעשית מכל הלב. מר מרשל זוכה לתשואות מסוציאליסטים רבים על אף היותו רחוק מאוד מהסוציאליזם. נפגשנו וניפגש עם מר מרשל בעבודה חשובה לטובת קורבנות המלחמה היהודים, אבל בשאלות חברתיות ופוליטיות רחבות אין בינינו הבנה. דוגמה טובה היא דעתו על תפקיד היהודים במערכת הבחירות. מרשל אומר שרק יהודים יתמכו בהילקוויט, אך הדבר איננו נכון. האם מר מרשל אינו מודע לגלי ההתלהבות שבהם מתקבל הילקוויט בקרב אירים, שחורים ומשכילים? האין זו עובדה ש'יאנקים' מובהקים תומכים בו? [...] נכון שהיהודים,

41. קולקה, חירויות הפרט בדמוקרטיה פדרלית, עמ' 405.

42. פארווערטס, 3.11.1917, עמ' 1.

43. שם, 4.10.1917, עמ' 4.

44. שם, 15.10.1917, עמ' 4.

45. ראו עוד על פרשה זו אצל: Irving Howe, *World of Our Fathers*, New York 1976, pp. 319-320.

שלהם לב חם מלידה, הם הראשונים לתמוך בכל תנועה מוסרית – הם היו הראשונים לשלוח סוציאליסט לקונגרס – וזו הסיבה שהם תומכים היום בהילקוויט. גם בעורקיו של מרשל, הפועל בהתלהבות למען דברים טובים ומשקיע זמן ומרץ רב בעבודה נאצלת, זורם דם יהודי חם, אך בפוליטיקה הוא טועה.⁴⁶

בדברים אלה יש משום הסכמה למעשה עם עמדתו של מרשל, שגרס כי תמיכה רחבה של יהודים במועמד מסוים תעורר אנטישמיות. דרכו של העיתון להתנצח עם עמדה זו היתה כמותית ולא עקרונית: לא כל היהודים תומכים בהילקוויט, ולא רק יהודים. למחרת עסק מאמר המערכת בעניין דומה. פארווערטס קיבל בו בברכה השוואה עקיפה שערכו 'פטריוטים' בין הילקוויט להיילן, שני המועמדים שנחשדו ב'פטריוטיות' לקינה. מהשוואה זו הסיק פארווערטס כי הילקוויט נראה טוב יותר מהיילן, שכן לעומת היילן, שנגדו נטען שהוא סוכן גרמני (טענה שהסתמכה על תיעוד כביכול), כלפי הילקוויט נטען רק שהוא מועמד לא מעשי, 'בעל חלומות' ואידאליסט. 'בכך', טען המאמר, 'הוכיחו מבקריו שהילקוויט ומאבקו טהורים'.⁴⁷ למחרת לעג מאמר מערכת למאמצי 'טמאני' 'להציל' את נציגיו במועצת העיר שהתמודדו על מקומם באזור הבחירה 'היהודי'.⁴⁸

יומיים לפני הבחירות דיווח פארווערטס בכותרתו הראשית ובהתייחס העורך על התראותיהם של תומכי 'טמאני' מפני התפרצות אנטישמית במקרה שרוב גדול מדי של יהודים יתמכו בסוציאליסטים.⁴⁹ בגוף הכתבה תקף קאהאן את הדמוקרטים בטענות דומות לאלה שהופנו כלפי מרשל, אך הפעם ביתר חריפות:

כבר כתבנו בפארווערטס על טענותיהם של מר שיף ומר מרשל נגד יהודי ניו-יורק המתלהבים מהסוציאליסטים. טענה דומה משמיע עכשיו מר אונטרמייר, אלא שהוא עושה את הדבר בחריפות ובחוסר רגישות. הוא פשוט מאיים באנטישמיות. הוא אומר שאם היהודים יתמכו בהילקוויט תתפרץ אנטישמיות בארץ כולה. ואם נתמוך בטמאניזם המושחת נראה טוב יותר? אונטרמייר והמועמד שלו ברובע היהודי, אהרון לוי, תומכים בהיילן, שעליו אמר מיצ'ל שהוא סוכן גרמני. אם נתמוך בלוי נראה טוב יותר בעיני ה'פטריוטים'? [...] פטריוטיזם? כן! אך הפטריוטים האמיתיים הם אלה שתומכים במפלגה הסוציאליסטית, הנקייה והקדושה שבכל המפלגות. אמריקה יקרה ללבנו יותר מלהיילנים ולמרפים, שלהם 'כופתאות הכסף' יקרות וחשובות יותר [...].⁵⁰

46. פארווערטס, 1.11.1917, עמ' 4.

47. שם, 2.11.1917, עמ' 4.

48. שם, 3.11.1917, עמ' 6.

49. שם, 4.11.1917, עמ' 1.

50. שם.

אפשר לראות שככל שהתקרב מועד הבחירות התמקד פארווערטס ביריבתו האמיתית משכבר הימים, המפלגה הדמוקרטית.⁵¹ ערב הבחירות שוב השווה פארווערטס בין מיצ'ל להיילן ולהילקוויט (מבנט הרפובליקני הוא התעלם לחלוטין) ובין המגזרים שייצג כל אחד מהם: מיצ'ל תואר כמייצגם של בעלי ההון, וכמי שבראשותו שירת הממשל העירוני בארבע השנים שקדמו לבחירות את האינטרסים שלהם בלבד; היילן תואר כמייצג הכוחות החשוכים והמושחתים של 'טמאני' ושל המפלגה הדמוקרטית; ואילו הילקוויט – כמייצגם של הכוחות 'המתקדמים, המשכילים והנאורים'.⁵²

ההתייחסות אל הדמוקרטים במישור האישי ('היילנים ומרפים') ובמישור הדימוי הציבורי ('הטמאניזם המושחת') פטרה את אנשי פארווערטס מן הצורך להתמודד עם הצד הפרוגרסיבי של מפלגה זו: למרות השחיתות ולמרות נציגיה הלא מרשימים היא זכתה לתמיכה עצומה בניו-יורק של המהגרים, שכן, כפי שהגדיר זאת אירווינג האו, מנגנון 'טמאני' היה מעין 'מדינת רווחה בוער אנפין'.⁵³ במלחמת הדימויים שניהל פארווערטס נגד הדמוקרטים קל היה לשלב את התראותיהם בעניין האנטישמיות, מה גם שאיום זה הושמע הן מצד 'טמאני', הן מצד גורמים בפלוטוקרטיה היהודית, שלטענת פארווערטס שאפה לאמריקה 'נקייה מיהודים'.⁵⁴

בכל יום מגיע יהודי מהעיר העילית לדבר עם חברו מהעיר התחתית ולשכנעו שלא יתמוך בהילקוויט. הנרי מורגנטאו ואוסקר שטראוס כבר עשו זאת. מי הבא בתור? ואנו האמנו שיהודי העיר העילית חכמים הרבה יותר [...] לו היו קפיטליסטים תומכים במפלגה הסוציאליסטית היתה זו הפתעה, אבל למה יש לצפות מתומכי הדמוקרטים והרפובליקנים? הם לא רוצים בשום אופן שייבחר אף נציג סוציאליסטי. הפוליטיקאים המושחתים באיסט סייד עושים זאת באופן מכוער ואילו הפוליטיקאים של העיר העילית עושים זאת באופן אצילי, אך מטרתם זהה [...] האם הם באמת חושבים שיהודים יתמכו במועמד מושחת כזה או אחר?⁵⁵

דברים נוקבים אלה, שפורסמו כ-36 שעות לפני פתיחת הקלפיות, מבטאים את פן הדימויים בתעמולת פארווערטס. הפן הראשון, 'השיכונים והחלב', בלט יותר בתחילת המערכה, ואילו השני, 'הניקיון והקדושה', בלט יותר לקראת סופה. עם זאת, אין לטעות בדברי הביקורת החריפים שהטיח פארווערטס בעילית היהודית, דברים שכללו ביקורת ישירה גם

51. ראו בעניין זה: Moses Rischin, *The Promised City: New York's Jews 1870-1914*, New York 1962, p. 226

52. פארווערטס, 5.11.1917, עמ' 6.

53. Howe, *World of Our Fathers*, p. 368. והשוו קולקה, חירויות הפרט בדמוקרטיה פדרלית, עמ' 405.

54. במקור ברסית בתעתיק יידי: 'קרומה יברייב', רמז ברור למדיניות הצאר כלפי יהודי תחום המושב.

55. פארווערטס, 4.11.1917, עמ' 8.

על מרשל: ראשית, אותם יהודים היו רגילים לביקורת כזאת, ומעמדם הציבורי נבנה עליה במידה רבה;⁵⁶ שנית, מטרת הטיעונים הללו היתה לטפח כבוד עצמי – אם כנגד 'טמאניסטים' מושחתים, אם כנגד 'יאהודים' מתנשאים⁵⁷ – וממילא, גם כאשר מתח פארווערטס ביקורת הוא דאג להביע את יחסו החם והאוהד למרשל ולשיף, 'היהודים החמים'.

בשנים שקדמו לכך השעיין פארווערטס את כבודם העצמי של קוראיו על סכוכי העבודה שפרצו חדשות לבקרים ושימשו מנוף במאמץ הסיזיפי לגבש את 'תנועת הפועלים היהודית'. כעת, כאשר המלחמה באירופה הפכה זה מכבר למלחמה עולמית, קל היה לבסס את הזהות העצמית על סוגיות של אנטישמיות, על מאבק מעמדי ועל דימוי של נקיון כפיים 'קדוש' לעומת שחיתות ולכלוך. במקום להתמודד עם אתגר 'מדינת הרווחה' של 'טמאני' הציג פארווערטס את הסוציאליזם כ'נקי וקדוש', כדרך שהיא נחלתם וגורלם של גורמים פוליטיים שלא 'לכלכו ידיהם' בשלטון מכיוון שמעולם לא השיגוהו. כך יכלו קוראי פארווערטס לראות עצמם חלק ממאבק עולמי שהוא גדול בהרבה ממערכת בחירות מקומית.

התוצאות ופרשנותן בפארווערטס

על תוצאות הבחירות הכריזו העיתון כעל 'ניצחון סוציאליסטי' וכעל 'פרק חדש בתולדות העם האמריקני ובתולדות העולם כולו'. הערכה זו הופיעה במאמר מערכת שראה אור יום לאחר הבחירות, וכותרתו היתה: 'הניצחון הסוציאליסטי הגדול והתבוסה ההרסנית של מיצ'ל'.⁵⁸ 'הניצחון הסוציאליסטי היה גדול מעבר לכל ציפיותינו' נטען במאמר, אך 'התבוסה של מיצ'ל גדולה עוד יותר', שכן הוא נתמך בידי 'שקי הכסף של וול-סטריט':

אין צורך להסביר מדוע ספג מיצ'ל מפלה כזאת. אדם שתמך בשוביניזם ההיסטרי ושהיתה לו החוצפה להכריז על כל אדם שונה כעל בוגד, לא יכול היה לזכות באמונם של אזרחי ניו-יורק. תוצאות הבחירות הן גם סטירה בפרצופה של העיתונות הקפיטליסטית, שאינה משקפת את רצון העם ואת רגשותיו. גם בעבור ה'יאהודים' של העיר העילית התוצאות הן שיעור טוב: הן מראות עד כמה קטנה השפעתם על הציבור היהודי. איומיהם בדבר אנטישמיות ושנאת גזעים לא הועילו להם. האזרח היהודי הצביע על-פי הכרתו ומצפונו בלבד. התמיכה הגדולה בסוציאליסטים ברובע היהודי היא התשובה הנחרצת ביותר שיכלו ה'יאהודים' לקבל והם יזכרו אותה זמן רב.⁵⁹

56. ראו: Naomi Cohen, *Not Free to Desist: The American Jewish Committee, 1906-1966*, Philadelphia, PA 1972, pp. 3-18

57. 'יאהודים' היה כינוי שגור בפי יהודי מזרח אירופה ליהודים ממוצא גרמני שאכלסו בדרך-כלל את שורות המעמד הגבוה והמפלגה הרפובליקנית, את הטמפלים הרפורמיים ואת חוגי העסקים הגדולים.

58. פארווערטס, 7.11.1917, עמ' 4.

59. שם.

את 'השפעתם המועטת' של 'היהודים' יכול היה פארווערטס לגנות רק במצב שבו איש, לבד מהעורך הראשי וכמה מאנשי סודו, לא ידע ש'יהודים' 'חסרי השפעה' אלה אפשרו למעשה את המשך השפעתו הגדולה של עיתונם. כך או אחרת, רק כמה ימים לאחר מכן חדל פארווערטס לדון בתבוסה של מיצ'ל והתפנה לעסוק בנצחוננו של היילן. לדעת העיתון התבסס ניצחון זה על 'סוציאליזם של טיפשים', שכן מאות אלפי האזרחים שנתנו להיילן את קולם - ואשר, מן הסתם, לא 'הצביעו על-פי הכרתם ומצפונם' - סמכו על הבטחתו להיאבק 'נגד ההון הגדול, המורגנים והרוקפלרים'. לאחר שביזה את מיצ'ל ותקף את היילן נפנה פארווערטס לדון ברצינות ב'משמעות הניצחון מביחינתנו':

כולם מסתכלים עלינו אחרת, וגם אנחנו כך. כולם תהו וגם אנחנו תהינו אם אנחנו מפלגה או שמא רק ארגון תעמולה. השאלה היתה תמיד באיזו מידה אנו מהווים גורם המשפיע על המציאות? תמיד התייחסו אל המועמדים שלנו כאל מועמדים שלא ייבחרו. בשלוש השנים האחרונות השתנה המצב. הצלחותינו גורמות לאחרים, אך גם לנו, לחשוב על עצמנו כעל בעלי כוחות גדולים משחשבנו. יריבינו פועלים נגדנו בשיטות נלוות, דבר המלמד על הפחד שלהם מאתנו. הבה ונלמד להפנים את כוחנו. נבחרינו כבר החלו בעבודתם אך הם זקוקים לנו. תפקידנו הוא להתארגן כתנועת פועלים חזקה. עלינו להבין שפרק חדש נפתח בתולדות מפלגתנו.⁶⁰

השתקפות מערכת הבחירות בזכרונותיו של הילקוויט

זכרונותיו, שפורסמו ב-1934, כשנה לאחר מותו, הקדיש הילקוויט למערכת הבחירות של 1917 פרק שלם.⁶¹ הרושם העולה מן הדברים הוא שהילקוויט היה גאה בהתנהלותו במערכת הבחירות הנדונה וראה בה את אחד מרגעי השיא בקריירה שלו. תיאורו חופף כמעט בכל פרטיו את המערכה כפי שהשתקפה בפארווערטס, ועם זאת, במנותו את הגורמים שתרמו להצלחתו היחסית, אף שציין את 'התנועה הסוציאליסטית המאורגנת, את אלפי החברים, המתנדבים, הדוברים וכותבי מאמרים' ואף הזכיר את תרומתם של 'כמה עיתונים סוציאליסטיים', לא ציין כלל את פארווערטס בשמו.⁶²

הדברים תמוהים לא רק בשל התפיפה בין הזכרונות לבין התיאור בפארווערטס, אלא גם משום שבעת כתיבתם עדיין היה הילקוויט חבר פעיל ומרכזי במפלגה בכלל וביועד הפועל' שלה בפרט, ובוודאי הכיר את התנאים להערכתו של דיוויד שאנון, ההיסטוריון שכתב את תולדות המפלגה הסוציאליסטית, ולפיה אלמלא תרומתו הקבועה בסך 500 דולר של

60. שם, 14.11.1917, עמ' 4.

61. Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, pp. 180-210

62. Ibid., p. 206

פארווערטס למשרד הראשי של המפלגה 'ספק אם המשרד היה נותר פתוח'.⁶³ נורמה פיינ-פראט סיכמה את יחסו של הילקוויט ל'עיתונות היידיש' - שיש לראות בה שם נרדף כמעט לפארווערטס - במילים אלה: 'עיתונות היידיש בניו-יורק גילתה עניין רב בהילקוויט, אך ככל הנראה העניין לא היה הדדי'.⁶⁴

בהמשך הדברים נבחן מחדש סוגיה זו - כאמור, מתוך ניסיון להציע הסבר פוליטי ל'חוסר העניין' של הילקוויט ב'עיתונות היידיש'. אך לפני כן יש להדגים את הדמיון בין השתקפותה של מערכת הבחירות בפארווערטס לבין זכרונותיו של הילקוויט (שנכתבו כאמור 15 שנה לאחר ההתרחשויות המתוארות בהם) - דמיון הפוסל את האפשרות שמגבלות הזיכרון הן המסבירות את הקרירות שהפגין הסוציאליסט היהודי הילקוויט כלפי קאהאן, עמיתו לתנועה.

'פרק הבחירות' בזכרונותיו של הילקוויט עוסק בשלוש שאלות: מי היו המתמודדים במערכת הבחירות; על מה נסבה ההתמודדות ביניהם; וכיצד יש לפרש את תוצאותיה.

הילקוויט על המתמודדים

כאמור, הילקוויט התמודד מול בנט, היילן ומיצ'ל. את ההבדל בין ארבעת המועמדים הוא סיכם ב'הומור מסוים', כשטען שהוא המועמד המושלם היחיד לראשות העיר, שכן 'למר בנט יש מפלגה אך אין לו מצע; למר מיצ'ל יש מצע אך אין לו מפלגה; ולמר היילן יש מפלגה ומצע אך לו עצמו אין מה לומר, ואילו לי יש מפלגה, מצע והמון מה לומר'.⁶⁵

את בנט, הסנאטור לשעבר, הוא לא החשיב במיוחד, וטען כי הוא שם מבטחו לא בארגון או בתוכנית אלא ב'קול הרפובליקני הקבוע'.⁶⁶ באשר להיילן, הילקוויט סבר כי כוחו נבע רק מהיותו מועמד הדמוקרטים ומ'השפעתו הגורפת של ויליאם רנדולף הרסט'; לאישוש טענתו הוא ציין את נטייתם ההיסטורית של תושבי ניו-יורק לבחור במועמדים דמוקרטים, דבר שאירע שוב ושוב במשך זמן רב, להוציא כמה הזדמנויות 'ספורדיות' שבהן התחוללה 'התעוררות אזרחית', כהגדרתו.⁶⁷ על היילן אמר כי 'הוא היה המועמד האידאלי ביותר למערכה שקטה', וכי בשל היותו חסר כישורים של נואם (היילן הקריא דברים מן המוכן) ובשל התעניינותו 'המתונה' בסוגיות מנהליות ממשיות היה שבע רצון מ'דרכי המערכה השגורות, הלא מרשימות אך היעילות של הארגון שלו'.⁶⁸

63. Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 185.

64. Fain-Pratt, *Morris Hillquit*, p. xi.

65. Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, p. 187.

66. Ibid.

67. Ibid., pp. 180-182.

68. Ibid., p. 185.

למיצ'ל, לעומת זאת, הוא ייחס כוח גדול יותר, והוכחה לכך ראה בעצם תעוזתו להתמודד עצמאית, גם אם עצמאות זו נשענה על 'קבוצה על-מפלגתית של מתקנים עירוניים [...] על אנשי עסקים ובעלי מקצועות חופשיים, ועל חשובי העיתונים בניו-יורק כמו טיימס והטריביון'. בדיוק כמו פארווערטס דיבר הילקוויט 'בזכותו של מיצ'ל [...] שהיה ישר ובלתי-מתפשר בעמדותיו, ושנותר נאמן לעקרונותיו לאורך המערכה כולה': 'הקו בינו לביני', הוא טען, 'שורטט באופן ברור'.⁶⁹ ובדיוק כמו פארווערטס נקב גם הילקוויט בסכום של '50 אלף הדולר' שהצליחו לגייס הסוציאליסטים, לעומת 1,300,000 הדולרים שהצליח לגייס מיצ'ל.⁷⁰

הילקוויט על הסוגיות

מה טען הילקוויט? מצד אחד הוא מספר שלקראת הבחירות הפיצה ועדת הבחירות המרכזית של המפלגה הסוציאליסטית חומר הסברה שכלל סעיפים קונקרטיים ומקומיים חשובים, כגון הרעיון 'להלאים' את השירותים הציבוריים (לפי עקרון ה-"municipal ownership");⁷¹ הכוונה לתקן את חוקת המדינה כך שתינתן זכות הצבעה לנשים; והדרישה לשנות את ניהול התחבורה הציבורית, שמומנה בידי הציבור אך הופעלה בידי גורמים פרטיים.⁷² מצד שני הוא מסביר כי במצב של 'הידוק הצנזורה [...] התברר עד מהרה שמערכת הבחירות תהיה ההזדמנות הטובה ביותר לדיון חופשי יחסית בסוגיית המלחמה, ושהמפלגה נחושה מאוד בדעתה לנצל את ההזדמנות במלואה [...] הסוגיה שתפסה את המקום המרכזי בתודעת האנשים היתה הסוגיה הגורפת-כול של המלחמה והשלום'.⁷³ מדבריו, התואמים גם כאן את הכתוב בפארווערטס, עולה שהסוגיה 'הגורפת' גררה גם דיון ב'תוכנית הסוציאליסטית המוניציפלית', שעליה דיברו הוא ועמיתיו 'בכל הזדמנות'.⁷⁴

מדברים אלה מתחוויר גם מדוע ניהל הילקוויט את מלחמת המילים שלו נגד ראש העיר המכהן מיצ'ל. הוא בחר לנהוג כך לא רק משום שבנט ובעיקר היילן – שלא נודע כנראה גדול – שמרו על שתיקה יחסית בכל הנוגע לסוגיות אלה, אלא גם מכיוון שמול מיצ'ל, 'האמריקניסט תומך המלחמה', היה קל להציב 'קו ברור', בלשונו של הילקוויט. 'הקו הברור' משך את תשומת לבו של הקהל ושל מעצבי דעתו בעיתונות הכללית, וכך נחשף ציבור רחב

Ibid. .69

Ibid., p. 207 .70

71 מהרעיונות הפרוגרסיביים שרווחו בתקופה הנדונה, ראו: Charles A. Beard, *American Government and Politics*, New York 1915, pp. 634-637

72 והשוו: *The Call*, 5.10.1917, עמ' אחרון.

73 Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, pp. 180, 182

Ibid., p. 207 .74

'ארגון תעמולה' או 'מפלגה'?

גם לתוכנית 'המוניציפלית'. הילקוויט מעיר כי את סוגיית המלחמה הוא הדגיש כבר בנאום ההכתרה הרשמי שלו, טענה העולה בקנה אחד עם דיווחו של פארווערטס מכנס האשרור:

אנו בעד השלום. אנו מתנגדים נחרצות להרג אנשינו ולדלדול משאבינו ב'רדיפה'⁷⁵ המביכה אחר מובן סתום של 'דמוקרטיה', כזאת הזוכה לתמיכת אנשים ומעמדות שבדרך-כלל שודדים ובוזזים את העם באמריקה; 'רדיפה' המתחילה בדיכוי חופש הביטוי והעיתונות, הזכות להתכנס והביקורת הפוליטית הלגיטימית. לא מלחמה וטרוריות אלא סוציאליזם וצדק חברתי יעשו את העולם מקום בטוח לדמוקרטיה.⁷⁶

בזכרונותיו ציטט הילקוויט בהרחבה מנאמו זה ומנאומים אחרים שנשא במערכת הבהירות, ובכולם בלט העיסוק בסוגיות השלום וחופש הביטוי. לענייננו חשובה טענתו כי 'הסוציאליסטים לא היו בודדים בקידום סוגיית המלחמה למרכז המערכה':

[...] ראש העיר מיצ'ל ומנהלי המטה שלו הבינו עד מהרה שהדבר בלתי-נמנע ולכן נקט מיצ'ל עמדה ברורה בנדון. מיצ'ל היה בעד מלחמה עד הסוף ותמך ללא סייג ובתקיפות בעמדת הממשלה. מתחילת המערכה הוא עשה את 'האמריקניזם' לאחת הסוגיות המרכזיות והכריז על עצמו כעל המועמד הפטריוט היחיד. בעבורו 'פטריוטיזם' ו'אמריקניזם' היו מילים נרדפות לקבלה חסרת ביקורת של כל מה שיצא מושינגטון.⁷⁷

'הפטריוטיזם' המאורגן קיבל אופי 'היסטרי', כפי שכתב הילקוויט בזכרונותיו. עיתוני 'המחנה הפטריוטי', שאפילו נשותיו המהוגנות עסקו בהכאת 'סוטים' ו'פרו-גרמנים' ו'פציפיסטים',⁷⁸ דיווחו בכותרות ענק על ההתלהבות מהמערכה הסוציאליסטית,⁷⁹ בעוד מיצ'ל, 'כג'נטלמן ישר והגון', דואג להבטיח שדבריו של הילקוויט יגיעו גם למעוזים הממשלתיים הסגורים ביותר, כמו המחנה הצבאי בפאתי ניו-יורק, שרבים מעשרות אלפי חייליו היו אזרחים ניו-יורקים בעלי זכות הצבעה.⁸⁰

אין ספק שניהול תעמולה פציפיסטית בקרב חיילים שעמדו להישלח לחזית תרם רבות לליבויה של מלחמת המילים, כך שאפשר לומר שבהתמקדותם בסוגיית המלחמה שיחקו הילקוויט ומיצ'ל זה לידי זה. לימים נהנה הילקוויט להביא קטע מדברי הנשיא לשעבר וגדול 'הפטריוטים' באותם ימים, תיאודור רוזוולט, שבשיאה של המערכה האשימו ב'פחדנות',

75. הילקוויט משתמש במכוון במושג 'pursuit', שהוא כה מרכזי באתוס של האומה האמריקנית.
76. Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, p. 183. שורת הסיום בקטע זה מכוונת ישירות לנאום היציאה למלחמה של וילסון, שבו הוגדרה מטרת המלחמה של ארצות-הברית: 'The world must be made safe for democracy'
77. Ibid., pp. 184-185
78. Ibid., p. 203
79. Ibid., pp. 200-201
80. Ibid., pp. 194-196

וגם קטע מדברי העיתונות הארצית שסיקרה את המערכה מקרוב. 'ושינגטון הביטה על המערכה בניו-יורק בעניין רב', כתב הילקוויט, והוסיף וציין: 'על-פי העיתונות הארצית, לראשונה בהיסטוריה בחירות מקומיות מושכות את תשומת הלב בושינגטון'.⁸¹ את מלחמת המילים שניהלו ביניהם הילקוויט ומיצ'ל יש לפרש כמלחמת תעמולה; מלחמה זו התנהלה לכאורה סביב סוגיה ברורה, אך יעדיהם של שני המתמודדים בה היו שונים: הילקוויט שאף למקד את העיתונות הכללית ב'קמפיין' שלו, ומיצ'ל שאף להרחיק את דעת הקהל מביקורת עניינית על ארבע שנותיו בבית העירייה. למעשה העריכו שניהם כי היילן הוא בעל הסיכוי הגדול יותר לנצח, כפי שאכן קרה בסופו של יום הבחירות. בזכרונותיו מתח הילקוויט ביקורת על אלמוניותו של היילן, על מגבלותיו כנואם ועל הישענותו על איל עיתונות ועל מנגנון מושחת. אך חמורה מאלה, לטענתו, היתה הימנעותו של המועמד הדמוקרטי מן העיסוק בסוגיית המלחמה. הילקוויט קבל והתפלא על כך, שהרי, טען, איל העיתונות רנדולף הרסט, 'פטרונו' של היילן, היה 'גרמנופיל' מוצהר, וקהל המצביעים המסורתי של הדמוקרטים בא ברובו מקרב המהגרים האירים והגרמנים, שהיו ידועים באיבתם למעצמות 'הברית'.⁸² קשה להאמין שהילקוויט, אישיות פוליטית כה ותיקה ומתוחכמת, לא הבין שבדיוק בשל כך נמנע היילן מלעסוק בסוגיה 'הגורפת-כול' של המלחמה, שהיתה מפילה עליו את ביתו הפוליטי.

חיזוק לפרשנות שלפיה הילקוויט הבין היטב מדוע נמנע היילן מליפול למלכודת סוגיית המלחמה והשלום אפשר למצוא בדברים נוספים שמביא הוא עצמו: 'לקראת סוף מערכת הבחירות', מספר הילקוויט, כאשר 'העיתונות זרעה בכולם פחד מפני האפשרות שהמועמד הסוציאליסט ינצח, הכינו הדמוקרטים בחיפזון מסמך בחירות ובו הניסיון הראשון להציג את עמדתו של היילן כלפי המלחמה'. במסמך זה שוב התייחס היילן בביטול למאמציו של מיצ'ל לעשות הון פוליטי מסוגיית המלחמה, אך את עיקר דבריו הקדיש לשלילת המצע העירוני של הילקוויט, בטענה שחלקים מרכזיים של המצע הסוציאליסטי חופפים לחלוטין את זה הדמוקרטי. הילקוויט מוסיף ומספר כי בסופו של דבר הוחלט שלא לפרסם את המסמך, שעליו נודע לו מאחד מתומכיו שפעל בחשאיות במטה הדמוקרטי.⁸³

כאמור, התמונה המצטיירת היא שהימנעותו של היילן מלעסוק בשאלת המלחמה ביטאה מדיניות ברורה, שהתבססה על ההנחה שיריבו הוא ראש העיר המכהן מיצ'ל ולא המועמד הסוציאליסטי הטהור הילקוויט. היילן לא ראה בסוציאליסטים איום, למרות השפעתם באזורי הבחירה של המהגרים למיניהם. ההערכה בעניין מגבלות כוחם של המהגרים (שכוחם הממשי אכן היה קטן מעוצמת קולניותם של חלק ממנהיגיהם) עלתה בקנה אחד עם ההערכות הראליות (המנוגדות להצהרות המתלהבות) באשר לתוצאות האפשריות: פארווערטס העריך

Ibid., p. 193 .81

Ibid., p. 185 .82

Ibid., pp. 186-187 .83

שנצחונו של הילקוויט מובטח רק אם 'זכה ב-240 אלף קולות',⁸⁴ וציטט בעניין זה את הערכותיו המוקדמות (והמדויקות להפליא) של המטה הדמוקרטי, ולפיהן 'הילקוויט צפוי לזכות בתמיכתם של 136 אלף איש'.⁸⁵

אילו נענה היילן לאתגר 'המלחמה והשלום' של הילקוויט היה טועה טעות חמורה, שכן למועמד 'אלמוני' שהתמודד בגיבויו של מנגנון 'טמאני' לא היה סיכוי מול הסוציאליסטים בדיון ציבורי 'ערכי'. במילים אחרות, אפשר לדבר כאן על שתי מערכות מקבילות: מערכת תעמולה שהתנהלה בין הילקוויט למיצ'ל, ומערכה פוליטית-אלקטורלית שהתנהלה בין ראש העיר המכהן מיצ'ל לבין מי שנבחר בסופו של דבר לראש העיר - היילן.

התוצאות ופרשנות על-פי הילקוויט

670 אלף הבוחרים קבעו את התוצאות הבאות: המנצח היילן זכה ב-314 אלף קולות, שהיוו 47% מסך כל קולות הבוחרים; מיצ'ל, ראש העיר היוצא, זכה ב-155 אלף קולות (23%); הילקוויט - בכ-145 אלף קולות (22%); ובסוף הרשימה נמצא בנט עם 56 אלף קולות, שהיוו כ-8% מכלל קולות הבוחרים.⁸⁶ יצוין כי בבחירות של 1913 קיבל ראסל, המועמד הסוציאליסטי, 32 אלף קולות בלבד, ולפיכך סביר להניח שרבים מאלה שתמכו אז בדמוקרטים הצביעו הפעם להילקוויט. הילקוויט עצמו כתב שאת התמיכה בו ב-1917 יש לראות 'כתמיכה בעמדת המפלגה בעניין המלחמה',⁸⁷ ולכן סביר להניח שהיה מקבל את ההגדרה שהוצעה לעיל, ולפיה אפשר לראות במערכת הבחירות שלו 'מלחמת תעמולה'. במשמעותה של הגדרה זו נשוב לדון בהמשך.

את הישגו הגדול יחסית לזה של 1913 הבליש הילקוויט גם על רקע החלטתו להימנע מלחזור אחר 'הקול האתני' - הכרעה זהה לזו שקיבל ב-1906 והפוכה מזו שקיבל ב-1916: כשאנשי ציבור 'אמריקנים-גרמנים' פנו אליו בבקשה שיסייע להם להחליט במי לבחור, בו או בהיילן, אמר להם הילקוויט כי הוא איננו 'מחפש את "הקול הגרמני"'. 'אני רץ כמועמד סוציאליסטי', טען, 'והתנגדותי למלחמה מבוססת על עמדות סוציאליסטיות, אף שאהודתי ונטיותי האישיות הן לכיוון "בעלות הברית" [...]'⁸⁸.

84. פארווערטס, 25.10.1917, עמ' 1.

85. שם, 22.10.1917, עמ' 1.

86. הילקוויט טען בשם סופרי הקולות מטעם הסוציאליסטים, כי לשם שמירת כבודו של מיצ'ל 'הובטח' מקומו השני באמצעים לא כשרים. 'כך או אחרת', הוסיף, 'המירוץ היה צמוד'. Hillquit, *Loose Leaves*, p. 206

Ibid., p. 207

Ibid., p. 205

עם זאת, הילקוויט ידע לציין גם את ההישגים האלקטורליים של מערכת הבחירות התעמולתית שלו. לטענתו הסבירה בהחלט, בזכות מהלכיו הגלויים להחייאת הנושא הרדום של מתן זכות הצבעה לנשים – נושא שהובס בבחירות של 1915 – 'היתה ניו-יורק למדינה ה-12 בארצות-הברית שהעניקה לנשים זכות הצבעה, לאחר ניצחון בהפרש של מאה אלף קולות, שברובם באו משורות תומכי הסוציאליסטים'.⁸⁹ הישג זה היה בבחינת היהלום שבכתר ההישגים המשניים: שבעה סוציאליסטים במועצת העיר, אחד-עשר בבית המחוקקים של המדינה, ומינוי של שופט בית-משפט עירוני בברוקלין. התמונה העולה מדברי הילקוויט היא שלולא היה נוקט קו הסברה של 'מלחמה ושלום' לא היו הסוציאליסטים משיגים גם את המעט שהשיגו. הישג זה, שהוא לעצמו נתפס כסיכוי להישג גדול יותר בעתיד הקרוב (ואמנם המפלגות הגדולות שינו כאמור את הגאוגרפיה של אזורי הבחירה 'הסוציאליסטיים' כדי להקטין סיכוי זה), היה גם הוא הישג תעמולתי. במערכת הבחירות שניהל הילקוויט ב-1917 יש לראות אפוא, על-פי דבריו, הישג תעמולתי חשוב.

הילקוויט וקאהאן – מארגני 'תעמולה' או מקימי 'מפלגה'?

בפרק הסיום של זכרונותיו, המבוסס על דברים שנשא בנאום פומבי ביולי 1932 – ולכן יש לראות בהם את מורשתו המוצהרת⁹⁰ – הגדיר עצמו הילקוויט 'סוציאליסט-פרופגנדיסט', וטען כי הסוציאליזם הוא 'לא בהכרח ולא בעיקר תנועה פוליטית אלא פילוסופיית חיים':⁹¹

עבורי הסוציאליזם היה דת ואידאל [...] גם לו הייתי נותר לבדי בעולם הייתי שומר לו אמונים, מכיוון שלא יכולתי שלא להתנגד לקפיטליזם על כיעורו ועיוותיו [...] יכולתי להצטרף למפלגה גדולה ולזכות לכבוד וליקר, אך בחרתי לשמור על מצפוני [...]. הסוציאליזם לא נמדד בתוצאות בקלפי [...] הנה 'האנציקלופדיסטים' במאה ה-18 היו מיעוט שולי ובכל זאת השפיעו באופן מכריע על המהפכה הצרפתית [...] הסוציאליזם נמדד בחשיפת אנשים לרעיונות מתקדמים [...] מאות אלפי אנשים היו חברי מפלגה ומיליונים הצביעו בעד מועמדיה [...] בארבעים השנים האחרונות חל כאן שינוי יסודי: חוקי עבודה, פיקוח על עסקים וצעדים סוציאליסטיים רבים. כל אלה הם תרומת 'הרוח הסוציאליסטית' [...].⁹²

Ibid., pp. 208-210 .89

Ibid., pp. 324-332 .90

.91 Ibid., p. 328. והשווה Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 8: 'הסוציאליזם היה עבור רבים ממקימו פילוסופיית חיים'.

Ibid., pp. 327-328 et passim .92

גם קאהאן הגדיר את הסוציאליזם 'דת' ותחליף ל'נשמה'. הוא כינה את קוראי פארווערטס 'פארווערטיסטים' ואת בניין פארווערטס 'היכלם'.⁹³ קרוב לוודאי שקאהאן היה מסכים עם הערכתו של משה רישין כי הסוציאליזם היה בעבורו תחליף לדת.⁹⁴ לכאורה, המסקנה המתבקשת מהערכה זו היא שהילקוויט וקאהאן לא ראו בסוציאליזם כוח פוליטי אלא מקור רוחני לניסוח דרשות – אם מעל בימת הנואמים, אם במאמרי המערכת. אם כך היו פני הדברים, אזי ההבדל ביניהם, כפי שהציע גורן, מסתכם בממד 'התרבותי' בלבד: הילקוויט 'הקוסמופוליטי' הטיף סוציאליזם באנגלית, ואילו קאהאן 'השורד' עשה זאת ביידיש. אך האומנם בכך – בהיבט 'התרבותי' – מסתכמות 'שתי הדרכים בסוציאליזם'?

דברים נוספים משל האו עשויים לשמש לנו בסיס לתשובה החורגת מהממד 'התרבותי'. בחיבורו המצוטט כאן, 'עולמם של אבותינו' (*World of Our Fathers*), מביא האו בין השאר את סיפורו של הסוציאליזם היהודי בניו-יורק, שקאהאן והילקוויט היו עמודי התווך שלו. בפרק המסכם את 'משמעותו של הסוציאליזם היהודי' תוקף האו את הגישה המחקרית שביטאו היסטוריונים חשובים כמו ויל הרברג ודניאל בל, ולפיה ההישג הגדול של התנועה היה ב'אמריקניזציה' של חבריה: בזכותה הם רכשו כבוד עצמי; במסגרתה הם למדו את השפה האנגלית וכיצד לדבר בה בוריוזות ובקוהרנטיות; בחוגיה הם למדו להתווכח; ובאיגודיה הם למדו להכין הסכם ולהתמקח. לפי גישת 'האמריקניזציה', 'הסוציאליזם היהודי שימש למהגרים מעבדה להכרת הפוליטיקה האמריקנית' ובד בבד שירתם כמקפצת 'ניצוץ' בדרךם 'למעלה' וגם 'החוצה' מהגטו היהודי.⁹⁵

האו הסכים ש'יש משהו' בהסבר זה, אך טען שההיסטוריונים הללו טעו כפי שטעה מושא מחקרם: כשם שהסוציאליסטים היהודים נטו לשפוט את הדת ואת המסורת שממנה באו ושנגדה יצאו במושגי 'תועלת', בלא שניסו להידרש לעולם מושגיה, כך 'היסטוריונים אקס-רדיקלים' אלה, כפי שכינה אותם האו, ניסו להסביר את הצלחותיה, כשלונותיה ומשמעותה של התנועה הסוציאליסטית במונחים הזרים לה.⁹⁶ 'לראות בסוציאליזם היהודי לא יותר מאשר אפיזודה באמריקניזציה', טען האו, 'פירושו להתכחש לזכותו לכבוד על-שום שאיפותיו ההיסטוריות [...] פירושו להניח שהתאמתו לאמריקה היתה לא רק בלתי-נמנעת אלא אף רצויה'. במקום זאת הוא הציע לראות בסוציאליזם היהודי קודם כול 'תנועה פוליטית שהוקדשה לבנייתה של חברה חדשה':

הסוציאליזם היהודי היה חלק מתנועה עולמית גדולה שהחלה במאה ה-19 [...] הוא נכשל באותו מקום שהסוציאליזם הצרפתי נכשל בו: זה אף זה לא הצליחו ליצור עולם שבו אנשים חיים ללא מחסור, מתוך חירות ובהגשמה עצמית. אך בדיוק כשם שהסוציאליזם העולמי הצליח לשנות את המצפון האנושי, כך גם הסוציאליזם היהודי

93. פארווערטס (מוסף חגיגי), 22.4.1917, עמ' 34.

94. Rischin, *The Promised City*, p. 166.

95. Howe, *World of Our Fathers*, p. 321.

96. Ibid., p. 323.

שינה את המצפון היהודי. הסוציאליזם הבין-לאומי העמיד על סדר היום ההיסטורי את הרעיון של שחרור האנושות; הוא אפשר להמונים שקודם לכן הושתקו להיכנס לזירת ההיסטוריה. הסוציאליזם היהודי [והציונות גם כן] שינה את העמדה של החיים היהודיים ביוצרו אדם חדש: אדם לוחם, אדם רוחני המבטא עצמו, המוכן להשתתף עם שאר העולם בעתידה של החברה המתועשת.⁹⁷

אין להפריז בחשיבות דבריו של האו: תזת 'האמריקניזציה' היתה זה מכבר למוסכמה מובנת מאליה, והדבר עולה בקנה אחד עם הפרשנות 'התרבותית' להיסטוריה שהיא בעיקרה חברתית, כלכלית ופוליטית.⁹⁸ עם זאת, את אמת-המידה של האו לבחינת התנועה הסוציאליסטית – עד כמה תרמה זו האחרונה לעיצובם של מציאות הגונה ושל מצפון פוליטי – יש להמשיך וליישם להבחנה בין דרכים פוליטיות שבהן צעדו סוציאליסטים-יהודים.

שתי הדרכים בסוציאליזם היהודי

האו עצמו הבחין בין שתי דרכים כאלה: האחת היתה דרכו של הילקוויט, שהיה 'קוסמופוליט', לא במובן הישן של הרדיקלים שונאי הדת אלא במובן זה שהוא חתר לייסד תנועה אמריקנית רחבה;⁹⁹ והשנייה היתה של מאיר לונדון, שהצליח ב-1914 במקום שנכשל הילקוויט ב-1906 וב-1908 ונבחר לקונגרס האמריקני. שלא כהילקוויט, שה'קוסמופוליטיות' שלו הקשתה עליו לפנות ל'קול היהודי' ול'רגישות היהודית', לונדון, 'מנהיג טבעי של קהל בוחרים מצומצם', עשה זאת בטבעיות.¹⁰⁰ שלא כלונדון, אותו 'מנהיג טבעי של קהל מצומצם', שבנצחונו זכה בקולותיהם של כמה אלפי בוחרים בלבד, הילקוויט

[...] ניסה להנהיג בפיקוחן את מפלגתו אל תוך הזרם המרכזי באמריקה, בתוך שהוא מנווט בין הקצוות של הסינדיקליזם האנטי-פוליטי והרפורמיזם הלא-קוהרנטי שתמיד איים על הסוציאליזם באמריקה [...]. הילקוויט סבל מתסכול של הניסיון לחבר את הסוציאליזם היהודי לפוליטיקה האמריקנית, אבל התמורה שזכה לה היתה של רוחב יריעה וחזון [...]¹⁰¹

'מאיר לונדון', מספר האו, 'לא ציפה לעשות נפלאות בקונגרס אלא לייצג שם יהודי מסוג אחר'.¹⁰² במילים אחרות, לונדון יצא מן 'הגטו' ושב והקימו בקונגרס. דבריו של האו על

97. Ibid. הסוגריים במקור.

98. ראו פרק המבוא במחקרי: מנור, 'הפארווערטס: עיתונות, סוציאליזם והפוליטיקה היהודית בניו-יורק, 1897-1917', עמ' 1-32.

99. Howe, *World of Our Fathers*, p. 313

100. Ibid., p. 317

101. Ibid.

102. Ibid., p. 315

לונדון הולמים את דרכו הפוליטית של קאהאן. אדרבה, קאהאן פטר עצמו אף מעול הצורך לזכות באמונו של 'קהל בוחרים מצומצם'. במקום זאת היה עסוק כל העת בתעמולה עצמית, שלמעשה הרחיקה את 'הפארווערטיסטים' מן 'הזרם המרכזי של הפוליטיקה האמריקנית', במונחיו של האו. כאן ראוי לשוב ולבחון את האופן שבו פירשו בפארווערטס את מערכת הבחירות הנדונה.

דרכו של קאהאן

'כולם מסתכלים עלינו אחרת' כתב פארווערטס לאחר הבחירות, והוסיף והקשה: 'גם אנחנו תהינו אם אנחנו מפלגה או שמה רק ארגון תעמולה?'. מסקנתו, כאמור, היתה כי 'תפקידנו להתארגן כתנועת פועלים חזקה. עלינו להבין שפרק חדש נפתח בתולדות מפלגתנו'.¹⁰³ שבע שנים קודם לכן, בסופה של השביתה הגדולה שהביאה לחתימת הסכם 'פרוטוקול השלום',¹⁰⁴ אל מול קהל עצום של עשרות אלפי פועלים יהודים מריעים וצוהלים, אמר מאיר לונדון את אותם דברים ממש: 'פירות ההסכם יושגו רק אם תישמר נאמנות החברים לאיגוד בזמן שלום בדיוק כמו בזמן מלחמה, ואם יעמדו לצד האיגוד בשבוע הבא ובחודש הבא כפי שעשו בתשעת השבועות הקריטיים של המאבק'.¹⁰⁵

פארווערטס החרה-החזיק אחרי לונדון, כאשר שוב ושוב, לאחר כל שביתה שהסתיימה לכאורה באורח מוצלח ולאחר כל מערכת בחירות שעוררה התלהבות גדולה גם אם הביאה לתוצאות מעט פחות גדולות, השמיע את אותו פזמון: 'כוחנו בהתארגנותנו' ולכן 'עלינו להתארגן'. קריאות חוזרות ונשנות אלה מעידות כאלף עדים על בעייתה המרכזית של תנועת הפועלים היהודית, והיא הקושי לשמר את ארגונה היציב לאורך זמן. כבר ב-1898 כתב ההיסטוריון ג'ון קומונס בדות שהגיש לקונגרס:

כאשר פורצת שביתה, 95% מהיהודים יעמדו כאיש אחד ויהיו מוכנים לסבול סבל אישי רב עד שתושג דרישתם. אך מרגע שהושג הסכם, לטובתם או לרעתם, הם פורשים מהאיגוד. בחודש אחד ניתן למצוא 60 אלף פועלים רשומים ולאחר חודש 5000 בלבד [...] היהודי נוטה להפשטות ולעקרונות כלליים. להוציא את זמן השביתה, האיגוד הוא פורום לעיון פילוסופי [...]¹⁰⁶

103. פארווערטס, 14.11.1917, עמ' 4.

104. שביתה שהקיפה עשרות אלפי פועלים, רובם יהודים, והסתיימה במה שהוצג במשך דורות כ'הצלחה' וכ'פריצת דרך ביחסי העבודה בארצות-הברית'. ראו מחקרי: מנור, 'הפארווערטס: עיתונות, סוציאליזם והפוליטיקה היהודית בניו-יורק, 1897-1917', עמ' 167-192.

105. פארווערטס, 3.9.1910, עמ' 1.

106. מופיע בתוך: Melech Epstein, *Jewish Labor in the United States*, 1, 1882-1914, New York 1950, p. 364. אינדיקציה מצוינת לאופי הנויל של תנועת הפועלים היהודית היא העובדה

לכאורה אין בין דבריו של קומונס לבין הפרשה הנדונה כאן אלא מעט מאוד. אחרי הכול, בעשרים השנים שעברו מאז אסף קומונס את חומרי הדוח גדלה אוכלוסיית יהודי העיר פי חמישה ויותר; תנועת הפועלים היהודית 'הגיעה אל הארץ המובטחת של האיגודים המאורגנים', כפי שהגדיר זאת תלמידו של קומונס, ההיסטוריון היהודי זליג פרלמן;¹⁰⁷ המפלגה הסוציאליסטית הצליחה לשלוח נציגים לקונגרס; ועיתונה של התנועה, שב-1898 הצליח בקושי רב להפיץ כמה אלפי עותקים ביום, כשסכנת קריסה כלכלית מאיימת עליו תדיר, הפך ב-1917 – לדעת אנשיו – ל'נותן הטון וקובע כיווני המעש של הרחוב היהודי'.¹⁰⁸

שינויים רבים חלו אפוא במציאות היהודית בכלל ובניו-יורק בפרט, אך דומה שמהבחינה הפוליטית דברים מהותיים אחדים נותרו בעינם: 'העיסוק בהפשטות', בלשונו של קומונס, שב-1898 בא לידי ביטוי ביחס האמביוולנטי של הפועל היהודי למלאכתו בכלל ולאגודו בפרט, ניכר ב-1917 ביחסו 'הפילוסופי' של פארווערטס לפוליטיקה האמריקנית. במונחים אלה, במציאות שקאהאן רצה לעצב לא היה מקום לתודעה של פוליטיקה המשכית והדרגתית: כל 'ניצחון' היה בבחינת 'פרק חדש', וכל מערכה – הזדמנות להפציר בחברים לשמור על הארגון מתוך ידיעה שלא כך קרה ולא כך יקרה.

סוגיית ההתאזרחות וההרשמה לבחירות, שפארווערטס עסק בה, כזכור, בשלהי 1917, ליוותה אותו לאורך כל הדרך. בשנת 1912 עדיין היה שיעור המתאזרחים היהודים הנמוך ביותר יחסית לכל קבוצה 'אתנית' אחרת: את העובדה שמתוך 250 אלף איש החיים באזורי הבחירה 'היהודיים' רק 12 אלף הם אזרחים תלה פארווערטס במה שהגדיר 'הגלות שלנו'. אחד מאנשי התקופה כתב בזכרונותיו כי הוא מכיר 'פרופגנדיסטי-סוציאליסטי' גדול שכבר שלושים שנה חי באמריקה ועדיין לא התאזרח.¹⁰⁹ אין פלא אפוא שאף שקאהאן טרח להתאזרח, הוא לא הקפיד על תשלום דמי החבר למפלגה.¹¹⁰

ולכן, את הכרזתו של פארווערטס ב-1917 על 'ניצחון סוציאליסטי' ועל 'פרק חדש בתולדות העם האמריקני ובתולדות העולם כולו' – פרק שבו, לשיטתו של קאהאן, הפכה התנועה הסוציאליסטית מ'ארגון תעמולה' ל'גורם משפיע במציאות' – יש לפרש כהכרזה 'עיונית'. הקשר שלה למציאות היה כקשר בין עצמאותו ולוחמנותו המעמדית של פארווערטס לבין העובדה שראה אור בזכות איש הברזל של הפלוטוקרטיה היהודית.

שבתקופה הנדונה הגיע לשיא (או לשפל) קוטנה של יחידת הייצור הממוצעת בתעשיית ההלבשה בניו-יורק; ב-1860 עבדו בממוצע 67 פועלים בכל אחד מ-398 המפעלים, ב-1940 עבדו בממוצע 25 פועלים בכל אחד מ-5542 המפעלים, ואילו בשנת 1900, בעיצומה של 'התקופה היהודית' של הענף, היה המספר הממוצע 11 פועלים בלבד בכל מפעל, כשמספר 'המפעלים' היה 8266! ראו: Kenneth (ed.), *The Encyclopedia of New York City*, New York 1995, pp. 359-360

107. Selig Perlman, 'America and the Jewish Labor Movement: A Case of Mutual Illumination', *AJHS*, 46 (March 1957), p. 222

108. פארווערטס (מוסף חגיגי), 22.4.1917, עמ' 19.

109. Howe, *World of Our Fathers*, p. 312

110. Rischin, *The Promised City*, p. 234; Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 71

את דרכו זו של קאהאן אין להסביר אלא כ'שמרנות', במובן הפשוט והמדויק ששימש את גבריאל קולקו במחקרו על 'נצחון השמרנות': 'גישה החותרת לשמר את הסדר הקיים'.¹¹¹ בממד 'ההשפעה על המציאות', בלשונו של קאהאן, אחת היא אם השמרנות מיושמת בנקיטת כל דרך למניעת שינוי; בהימנעות מהצעת דרכים לשינוי; או בתביעה לשינוי כולל וגורף, בבחינת 'הכול או לא כלום'. קביעות אלה יש להעמיד ביחס למבחן שהציע כאמור האו: עד כמה תרמה התנועה הסוציאליסטית, או גורמים מסוימים בה, לעיצובם של מציאות הגונה ושל מצפון פוליטי.

דרכו של הילקוויט

באותו מבחן ממש יש להעמיד גם את הפוליטיקה של הילקוויט, שניסה לצעוד במסלול ההדרגתי. במציאות האמריקנית של פוליטיקה דו-מפלגתית ייתכן שלא היה מקום ליותר מהפצת 'הרוח הסוציאליסטית', כהגדרתו, אך גם אותה היה צורך לגבש, לעצב ולהתאים לשיח האמריקני הרחב. וממילא, הפוליטיקה האמריקנית, שהיא אולי הביטוי מרחיק-הלכת ביותר לטשטוש שבין מעשים לדימויים, חייבה את הילקוויט, 'סוציאליסט-פרופגנדיסט' בעל גישה פוליטית-הדרגתית, להיאבק בכל גורם הקשור למפלגה או לתנועה הסוציאליסטית שדרכו, עמדתו, סגנונו או דימויו היו עלולים להחליש את דרכם של הסוציאליסטים באמריקה לעמדות הכוח או לפחות לעמדות הביקורת והאלטרנטיבה הרעיונית. ואמנם – כפי שהראתה נורמה פיין-פראט, מחברת 'ההיסטוריה הפוליטית' של הילקוויט – זאת היתה עמדתו העקבית מראשית דרכו.

בין 1897 ל-1901 עמד הילקוויט בראש יוזמי הקמתה של המפלגה הסוציאליסטית (SP). מפלגה זו נועדה לרשת את מקומה של 'מפלגת העבודה הסוציאליסטית' (SLP), שפעלה כבר מ-1878.¹¹² ההבדל העיקרי בין שתי המפלגות היה בהרכבן החברתי וביחסן לגורמים אחרים בפוליטיקה האמריקנית – בעיקר לתנועת העבודה, שבדרך-כלל הסתייגה מן המפלגות: ה-SP פעלה לכיבוש הנהגת האיגודים בדרכים שנתפסו כ'חתרניות', ואילו ה-SP ניסתה לשתף עמם פעולה בדרכים שונות. מבחינת הרכבן החברתי, ב-SP היה אחוז 'הגרמנים' גדול יחסית, ואילו ה-SP, שבייסודה חברו אנשי ניו-יורק לאנשי המערב התיכון, הביאה להקמת בית פוליטי לא רק למהגרים אלא בעיקר לילידי ארצות-הברית. מדיניות זו נחלה הצלחה: ב-1912, 75% מ-118 אלף חברי המפלגה היו ילידי ארצות-הברית, ולמפלגה היו סניפים בכל מדינות הברית חוץ מדרום קרוליינה.¹¹³

Gabriel Kolko, *The Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900-1916*, London & New York 1963, pp. 3-5 .111

Encyclopedia of the American Left, pp. 711-716 .112

Shannon, *The Socialist Party of America*, p. 71 .113

ההתרחבות המפלגתית הביאה עמה גם אתגרים לא פשוטים: מן העבר האחד החלו 'הוובליז' (ה-IWW – ארגון עובדים סינדיקליסטי אנטי-פרלמנטרי, שכמה ממנהיגיו דגלו ב'פעולה ישירה', כלומר באלימות) לתפוס מקום מרכזי במפלגה. לקראת ועידת המפלגה ב-1912 ניהל נגדם הילקוויט מאבק אידאולוגי וחוקתי והצליח להוציאם אל מחוץ לשורותיה. מן הצד השני פול הילקוויט לעבר 'פדרציית העבודה האמריקנית' (AFL), שדגלה בגישת 'pure & simple' אנטי-מפלגתית ולפיה מטרת הפועל היא להשיג נתח גדול יותר בעוגה ולא לעסוק בשאלה כיצד היא נוצרת. מנקודת המבט הזאת התנגדה AFL להגירה חופשית, שהחלישה את כוח המיקוח שלה, והילקוויט נאלץ לוותר על הסוגיה 'היהודית' של ההגירה החופשית על מנת לזכות בתמיכתה המסויגת.¹¹⁴ שלילת האלימות הפוליטית וההתקרבות ל'אמריקניזם' של ה-AFL ביטאו מדיניות ברורה של הצטרפות ל'זרם המרכזי'.

במונחים אלה יש להסביר גם את המאבק שניהל הילקוויט במהלך המלחמה בכל הנוגע לסוגיית השלום. להילקוויט ולשותפיו בהנהגה היה ברור שרעיונותיהם הסוציאליסטיים ימצאו מסילות בלבותיהם של רבים, שכן עד 1917 הנשיא עצמו הקפיד על ניטרליות. אדרבה, ההחלטה שקיבלה המפלגה הסוציאליסטית ב-1915 בעניין המלחמה באירופה והשוצגה בפגישה עם הנשיא דומה במרבית פרטיה לארבע-עשרה הנקודות המפורסמות של וילסון ובהן: איסור הטלת פיצוי מלחמה; איסור סיפוח שטחים ללא הסכמה עממית; הקמת בית-משפט בין-לאומי ליישוב סכסוכים; הקמת חבר לאומים לשמירה על השלום; בנאום מעברי מים אסטרטגיים; ניטרליזציה של הימים; הרחבת השיטה הדמוקרטית באמצעות שינויים חברתיים שיבטלו את הסיבות הכלכליות למלחמה, ובהם הלאמת משאבים לאומיים, שירותים ציבוריים ותעשיות בסיסיות; ושיפור מידי של תנאי העבודה.¹¹⁵

לאחר מהפכת אוקטובר ברוסיה נקלעה המפלגה הסוציאליסטית בארצות-הברית לאותה בעיה שאליה נקלעו ארגונים דומים ברחבי העולם: איזו עמדה לנקוט כלפי המהפכה בכלל, וכלפי המפלגה הקומוניסטית הסובייטית בפרט. נאמן לדרכו הפוליטית-פרלמנטרית וההדרגתית מצא עצמו הילקוויט במאבק הן נגד אגף 'השמאל', שנותר נאמן למפלגה אך הביע נאמנות לברית-המועצות ותמך בה, והן נגד הקומוניסטים שפרשו ממנה.¹¹⁶ בזכרונותיו הדגיש שוב ושוב את 'אמריקניותה' של המפלגה, וכשדן במשבר שנגרם לאחר מהפכת אוקטובר והקמת האינטרנציונל השלישי ב-1919 תלה את הקולר בפלגנות שאפיינה את 'פדרציות הלשון', בטענו כי אלה האחרונות, שמשקלן היחסי עלה במסגרת המפלגה מ-13% בלבד ב-1912 ל-53% ב-1919, ' [...] קיבלו בלי ביקורת כל מה שבא מברית-המועצות'.¹¹⁷

Ibid., pp. 17, 47-51 .114

Fain-Pratt, *Morris Hillquit*, p. 121 .115

Ibid., pp. 237-239 .116

Hillquit, *Loose Leaves from a Busy Life*, pp. 290-292 .117 חוקת המפלגה אפשרה את פעולתן של 'פדרציות לשון', ואכן כאלה היו רבות: יוגוסלבים, איטלקים, סקנדינבים, הונגרים, בוהמים, גרמנים, פולנים, סלובקים, אוקראינים, פינים, ליטאים ויהודים. לעוינותן של הילקוויט כלפיהן היה גם רקע

מאבקים אלה החלישו את המפלגה הסוציאליסטית, אך הילקוויט לא אמר נואש ובאמצע שנות העשרים פעל נמרצות להקמת מפלגת פועלים-חקלאים פרוגרסיבית. מועמד המפלגה לנשיאות, הרפובליקן-הפרוגרסיבי רוברט לה-פולט, זכה לאמונם של 17% מהבוחרים.¹¹⁸ על רקע האמור לעיל, התכחשותו של הילקוויט לפארווערטס ולקאהאן מתבהרת כמסקנה פוליטית הגיונית, שכן מדיניותם העצמאית והבדלנית - ההסתגרות בדל"ת אמותיה של היידיש וטיפוח הנבדלות של תנועת הפועלים היהודית - סתרה את ההיגיון המרחיב. התעלמותו מתרומת פארווערטס למערכת הבחירות המרשימה שניהלו הסוציאליסטים בניו-יורק, מערבה שכאמור משכה את תשומת לבו של האומה האמריקנית כולה, מתיישבת עם הדרך שבה ניסה לראות את עצמו, בראייה לאחור, בסוף דרכו. וכפי שכותבת פראט:

בחינת ארכיונו של הילקוויט מעלה תמונה שלפיה הילקוויט התעניין בעיקר בקשריו הפוליטיים עם גורמים ב"מין" של מפלגתו ועם גורמים רפורמטוריים מחוזה לה. כמו כן יש מעט מאוד גזרי עיתונים 'שמאליים', ומעט מאוד התכתבות עם סוציאליסטים יהודים או קטעים שגזר מעיתונות היידיש בניו-יורק. זו גילתה עניין רב בהילקוויט, אך העניין לא היה הדדי. לעומת זאת יש בארכיונו קטעים רבים מן העיתונות השמרנית והלא-סוציאליסטית. כך למשל ניתן למצוא מאמרים מעיתונים קטנים מעיריות קטנות במערב התיכון והרחוק. הרושם הכללי הנוצר מקטעי עיתונות אלה הוא שהעיתונות האמריקנית ראתה בהילקוויט רדיקל ומנהיג מכובד של מפלגה פוליטית משמעותית ומתנגד מכובד של הקפיטליזם. כך רצה הילקוויט להיראות.¹¹⁹

סיכום

פראט ראתה את ראשית הפיצול בימיה הראשונים של התנועה, כלומר בשנות התשעים של המאה ה-19. לטענתה, הילקוויט 'חש זרות' במחיצת עמיתיו 'הרוסים' שכן לא ידע יידיש.¹²⁰ טענה זו מתיישבת עם העובדה שבצעירותו קיבל חינוך 'רוסי' ולא 'יהודי'. עם זאת, נקודות מוצא שונות לא מחייבות בהכרח גזירת מסקנות פוליטיות שונות דור שלם לאחר מכן, וההוכחה היא מאיר לונדון עצמו, שגם הוא כהילקוויט קיבל חינוך 'כללי' בצעירותו, אך שלא כהילקוויט ידע להיענות ל'רגישויות יהודיות'.¹²¹

ארגוני-כספי: עצמאותן התבטאה גם בתשלום דמי חבר שנתיים נמוכים יותר. ראו: Shannon, *The*

Socialist Party of America, pp. 44-45

Ibid., p. 178 .118

Fain-Pratt, *Morris Hillquit*, p. ix .119

Ibid., p. 15 .120

Jerome Gordon Goldberg, *Meyer London: A Political Biography*, Lehigh University .121

1971. <http://www3.lehigh.edu/default.asp>

הבחנתה של פראט בין הילקוויט 'הקוסמופוליטי' לבין עמיתיו לתנועה עולה אפוא בקנה אחד עם הבחנתו של גורן בין 'קוסמופוליטים' ל'שורדים'. גם המשקל הגדול שמקנה פראט לרקע התרבותי עולה בקנה אחד עם עצם הבחנתו של גורן, שהיא כאמור 'תרבותית' במהותה. כפי שצוין בתחילת הדברים, אין סתירה עקרונית בין הסבר 'תרבותי' להסבר 'פוליטי', אך דומה שהראשון לוקה בחסר ללא האחרון. במילים אחרות, יהיו אשר יהיו ההבדלים או הדמיון ברקע 'התרבותי', בסופו של דבר ההכרעה הפוליטית היא המנתבת את האנשים בדרכם.

מה שנראה כשיתוף-פעולה דה־פקטו בין הילקוויט, קאהאן ומרשל היה מהלכים שיעדיהם אולי היו דומים אך מטרותיהם היו מנוגדות: הילקוויט שאף כל ימיו הפוליטיים להקים מפלגה רחבה שתתמקד, לפחות בשלב הראשון, בתעמולה סוציאליסטית שתיתפס לגיטימית בעיני 'הזרם המרכזי' בפוליטיקה האמריקנית: 'החלטת המלחמה' של 1915 היא דוגמה לסוג כזה של תעמולה; קאהאן לעומתו שאף כל ימיו הציבוריים לבצר את מעמדו של פארווערטס ב'גטו' היהודי: הכרעתו להפקיד את עיתונו בידי צנזור פרטי היא ביטוי מובהק לכך; ואילו לואי מרשל, ששאף לבלום כל שינוי מהותי בחברה האמריקנית כולה ובציבור היהודי בכלל זה, הסכים לשמש צנזור פרטי לעיתון 'הסוציאליסטי', שהרדיקליות חסרת הפשרות שלו שיחקה לידיים השמרניות. הצגת צעדו זה כחלק ממורשתו הליברלית (כינויו של מרשל היה 'אלוף החירות') היא ביטוי למודעות העצמית הבוטחת בעצמה של השמרנות האמריקנית בתפארתה. את חבירתו לקאהאן היטיב להסביר פארווערטס: 'הצלחותינו גורמות לאחרים [...] לחשוב עלינו כעל בעלי כוחות גדולים משחשבנו'.¹²²

122. פארווערטס, 14.11.1917, עמ' 4.